SOLVA
regio I project I partner

AALST-MOLENBEEK SINT-JOB

ARCHEOLOGIENOTA

INTERGEMEENTELIJKE SAMENWERKING VOOR STREEKONTWIKKELING IN ZUID-OOST-VLAANDEREN

GENTSESTEENWEG 1 B
9520 SINT-LIEVENS- HOUTEM
TEL 053 64 65 20

INFO@SO-LVA.BE
WWW.SO-LVA.BE

AALST MOLENBEEK SINT-JOB

ARCHEOLOGIENOTA – 2019B121

SILKE DE SMET, ARNE DE GRAEVE, BART CHERRETTÉ

DOSSIERSAMENSTELLING
Silke De Smet, Arne De Graeve, Bart Cherretté

PROJECT
Aalst Molenbeek Sint-Job, fietspad – Archeologienota (bureauonderzoek)
Projectcode:2019B121
Projectnaam: 19-AAL-MB
SOLVA Archeologierapport nr. 173

OPDRACHTHOUDER
SOLVA
Projectteam: Archeologie
Gentsesteenweg 1B
9520 SINT-LIEVENS-HOUTEM
Tel: 053/64 65 20
info@so-lva.be

BEWAARPLAATS ARCHEOLOGISCH ENSEMBLE
Erkend onroerend erfgoeddepot SOLVA archeologisch depot
p/a Industrielaan 25b
9320 EREMBODEGEM
Tel: 053/64 65 36
archeologie@so-lva.be

WETTELIJK DEPOTNUMMER
D/2019/12.857/4

Kaft:

Copyright: Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van SOLVA. Alle foto's, tenzij anders vermeld: © SOLVA.

INHOUDSTAFEL

1 SAMENVATTING 6
1.1 PLANMATIGE CONTEXT 6
1.2 WETTELIJK KADER 6
1.3 VRAAGSTELLING 6
1.4 ONDERZOEKSMETHODE 6
1.5 RESULTATEN 6
2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK 9
2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE 9
2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA 11
2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN 11
2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT 14
2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK 14
2.2 ASSESMENTRAPPORT 16
2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA 16
2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT 16
2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZIJN OMGEVING 17
2.2.4 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER 31
2.2.5 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER 39
2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED 40
2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED 40
3 BIBLIOGRAFIE 42
3.1 LITERATUUR 42
3.2 WEBSITES 42

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 21/02/2019) .9
Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 21/02/2019) 10
Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/02/2019) 10
Figuur 4: modeldwarsprofiel van het fietspad (bron: Stad Aalst) 11
Figuur 5: Lengteprofiel van het projectgebied (bron: Stad Aalst) 12
Figuur 6: Ontwerpplan van het projectgebied (bron: Stad Aalst) 13
Figuur 7: Bodemkaart met aanduiding van Aalst (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 17
Figuur 8: Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/12/2019) 18
Figuur 9: Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 18
Figuur 10: Quartairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 20
Figuur 11: Tertiairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 20
Figuur 12: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 21
Figuur 13: Digitaal terreinmodel (detail) met aanduiding van het projectgebied en hoogteprofielen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 21
Figuur 14: Hoogteprofielen van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 22
Figuur 15: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 23
Figuur 16: Bodemkaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 23
Figuur 17: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 24
Figuur 18: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 24
Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 25
Figuur 20: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 25
Figuur 21: DTM (detail) met aanduiding van het projectgebied en locatie van de boringen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/12/2019) 26
Figuur 22: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 33
Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 34
Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 35
Figuur 25: Kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019) 36
Figuur 26: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 37
Figuur 27: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) .. 38
Figuur 28: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 38
Figuur 29: CAI op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019) 39

LIJST VAN FOTO'S

Foto 1: Controleboring 1 (uitgevoerd 12/12/2019) 29
Foto 2: Controleboring 2 (uitgevoerd 12/12/2019) 29
Foto 3: Controleboring 3 (uitgevoerd 12/12/2019) 30

LIJST VAN BIJLAGES

NUMMER BIJLAGE	ONDERWERP	AANMAAKSCHAAL	AANMAAKDATUM	BRONVERMELDING
BIJLAGE 1	Bestaande toestand van het projectgebied	1/200	/	Stad Aalst
BIJLAGE 2	Ontworpen toestand van het projectgebied	1/200	/	Stad Aalst
BIJLAGE 3	Dwarsprofielen van het projectgebied	1/50, 1/100, 1/500	/	Stad Aalst

1 SAMENVATTING

1.1 PLANMATIGE CONTEXT

De stad Aalst wenst een fietspad aan te leggen die de verbinding zal maken tussen de Molendreef, Marktweg en Patersbos.

1.2 WETTELIJK KADER

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de aanleg van een fietspad. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[1]

1.3 VRAAGSTELLING

Het projectgebied wordt gekenmerkt door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden, hoewel de historische kaarten voor het projectgebied zelf geen bebouwing tonen. De vraagstelling in dit geval richt zich vooral op de landschappelijke historiek van het terrein, de gebruiksgeschiedenis en de impact van de geplande werken. Dit bureauonderzoek gaat na of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

Het doel is informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Er wordt nagegaan of verder archeologisch (voor)onderzoek nodig is op basis van de huidige gegevens.

1.4 ONDERZOEKSMETHODE

Het uitgevoerde vooronderzoek omvatte een **bureauonderzoek**. Daartoe is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbaar gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

1.5 RESULTATEN

De stad Aalst wenst een fietspad aan te leggen die de verbinding zal maken tussen de Molendreef, Marktweg en Patersbos. De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2. Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen

[1] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 3.0 van 1 oktober 2018.

van de **omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen** voor de aanleg van een fietspad. Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[2]

Er zal een fietspad aangelegd worden met een totale oppervlakte van ca. 1560m². Het fietspad zal een verdieping van 38cm in de bodem vereisen over een afstand van ongeveer 400m, en zal 3m breed zijn. Aan het oostelijke uiteinde van het fietspad zullen een tweetal bomen gerooid worden.

Het bureauonderzoek heeft op basis van de gekende archeologische gegevens, de historische bronnen en het cartografisch materiaal aangetoond dat er nog geen archeologische sites gekend zijn op het projectgebied zelf. Het projectgebied is gelegen buiten een historische kern en is zelf deels verhard en/of bebouwd. De omliggende percelen lijken vooral gebruikt geweest als akker- en weiland, met een matige bebouwing die zich concentreerde langs de Sint-Jobstraat. Het projectgebied werd in de loop van de 20e eeuw deels verhard en ingericht met wegenis en bebouwing.

In de ruimere omgeving zijn bij prospectieonderzoek vondsten uit diverse periodes aan het licht gekomen. Door een systematisch prospectieonderzoek naar steentijdvondsten zijn er in dit gebied ook heel wat gekarteerd. De gunstige landschappelijke context van de regio, op een heuvelrug nabij een beekvallei die afwatert naar de Dender heeft dit wellicht ook in de hand gewerkt. Uit het hoge aantal steentijdvondsten dat bij prospectie aan het licht kwam, blijkt ook de impact van beploeging op de ondergrond, waarbij heel wat materiaal naar boven werd geploegd.

Het projectgebied zelf is gelegen in de vallei van de Hoezebeek. Rekening houdende met de concentratie aan archeologische vondsten in de ruimere omgeving, kan aangenomen worden dat het projectgebied *in se* een archeologisch potentieel kent. Redelijkerwijs kan echter aangenomen worden dat het centrale deel dat in bebouwde zone ligt dit archeologisch potentieel reeds grotendeels verloren is. Daarnaast hebben de controleboringen uitgewezen dat het westelijke en grootste deel van het projectgebied opgehoogd is, waardoor het verstoren van eventuele archeologische lagen binnen het gabarit van de werken uitgesloten is.

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een hypothetisch **verwachtingspatroon** formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied ligt **buiten de historische kern** van Aalst. Er is geen noemenswaardige historische aanwezigheid binnen het projectgebied te melden, maar wel in de directe omgeving, o. a. het Kasteel van Regelsbrugge.
- Het projectgebied bevindt zich grotendeels ten oosten van **de Hoezebeek, en doorkruist deze deels**. De omliggende percelen lijken vooral gebruikt te zijn als **akker- en weiland en woonzone**. Er concentreert zich al minstens sinds de 16e eeuw bebouwing langs de Sint-Jobstraat.
- Op basis van de historische kaarten kunnen we stellen dat de **huidige indeling (straattracés)** van de omgeving deels **teruggaat tot minstens de 18de eeuw (Sint-Jobstraat)**. Het projectgebied zelf werd tot aan het einde van de 19e eeuw ingenomen door akker- en weiland, en is pas later deels ingericht en verbonden aan een stratennet, zoals blijkt uit de recente luchtfoto's.
- Er bevinden zich **geen archeologische sites op het projectgebied**. In de ruimere omgeving werden zijn wel sporen van **vroegere menselijke activiteit aangetroffen uit diverse periodes, maar vooral de steentijden**, deels te wijten aan de hoge intensiteit van een gerichte prospectie, deels aan de landschappelijke ligging.
- Het **projectgebied** zelf en de aansluitende omgeving is **echter deels in sterke mate ingericht**, met name door de aanwezigheid van een rusthuis dat in 2018 gesloopt is. Er kan redelijkerwijze aangenomen worden dat hier de originele bodemopbouw reeds zwaar is aangetast. In het

[2] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

bijzonder voor wat finaalpaleolithische sites of recentere periodes aanbelangt, is in dit deel geen originele bodemopbouw bewaard. Het westelijke deel en oostelijk uiterste van het projectgebied lijkt daarentegen niet aan bodemverstoringen onderhevig geweest te zijn. Hier hebben controleboringen echter uitgewezen dat de bodem is opgehoogd. Uit de resultaten van de boringen kan besloten worden dat, gezien de beperkte impact van de geplande werken, **de kans dat er binnen het gabarit van de werken archeologische lagen aangesneden zouden worden, nihil is.**

Rekening houdende met bovenstaande zaken, kan gesteld worden dat het **potentieel op kennisvermeerdering** binnen het gabarit van de werken **nihil** is. Verder vooronderzoek is dan ook niet aangewezen.

2 VERSLAG VAN RESULTATEN BUREAUONDERZOEK

2.1 BESCHRIJVEND GEDEELTE

Projectcode: 2019B121
Sitecode: 19-AAL-MB
Wettelijk depotnummer: D/2019/12.857/4
Naam en erkenningsnummer erkende archeoloog: SOLVA OE/ERK/Archeoloog/2015/00038
Locatie:
Oost-Vlaanderen, Aalst, Molenbeek – Sint-Job (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**)
Bounding box:
punt 1: x= 125240.091993, y= 180152.357455,
punt 2: x= 126433.47696, y= 180914.496491
Kadastrale gegevens:
Aalst afdeling 1, sectie B, perceel 180A, 181A2, 178T2, openbare weg
Aalst afdeling 2, sectie C, perceel 1186M, 1185C (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**)
Topografische kaart: zie **Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.** en 2
Betrokken actoren en specialisten:
- Erkend archeoloog: Arne De Graeve
- Tekst: Silke De Smet
- Kaartmateriaal: Silke De Smet
- Redactie: Bart Cherretté

Wetenschappelijke advisering:
Niet van toepassing

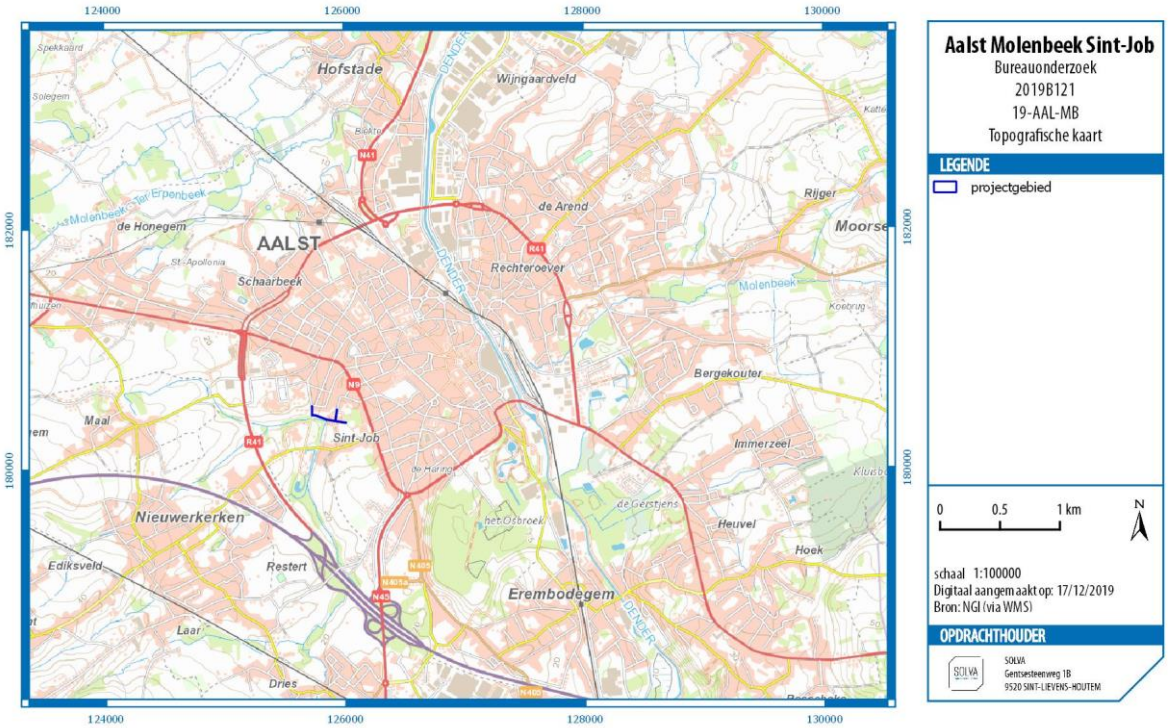

Figuur 1 : Topografische kaart met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 21/02/2019)

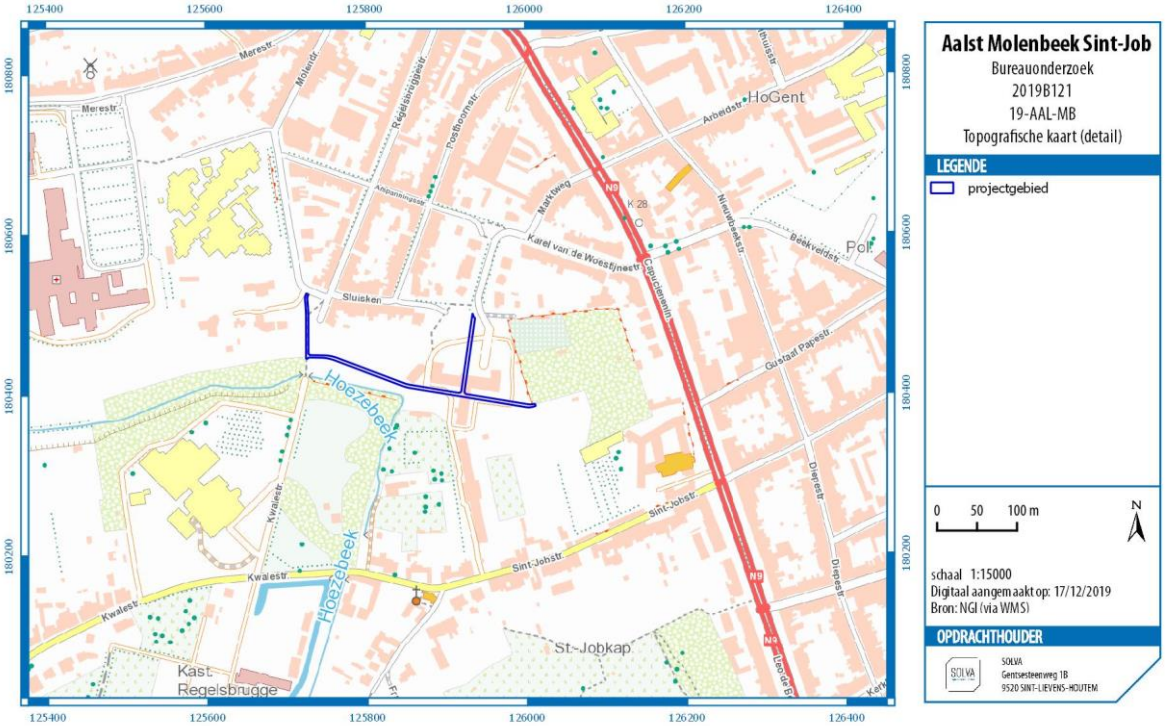

Figuur 2: Topografische kaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: NGI; digitaal aangemaakt op 21/02/2019)

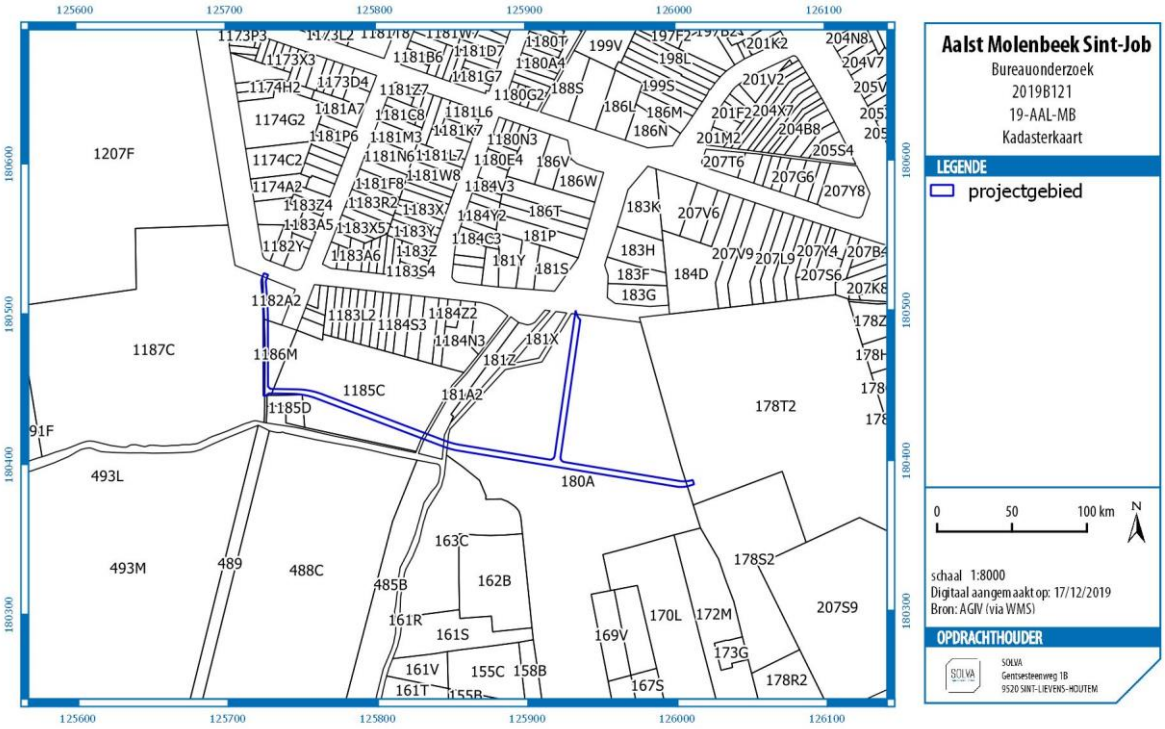

Figuur 3: Kadasterkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/02/2019)

2.1.1 AANLEIDING VOOR DE OPMAAK VAN DE ARCHEOLOGIENOTA

De zone bevindt zich buiten een beschermde archeologische site of archeologische zone, maar de oppervlakte van het projectgebied bedraagt meer dan 3000 m^2 en de ingreep in de bodem meer dan 1000 m^2.

Derhalve diende in uitvoering van **art. 5.4.1 3°** van het Onroerend Erfgoeddecreet d.d.12 juli 2013, een archeologienota te worden opgesteld ten behoeve van het indienen van de **omgevingsvergunning** voor **stedenbouwkundige handelingen** voor de aanleg van een fietspad Er zijn voor dit dossier geen vrijstellingen van toepassing op bovenvermeld artikelnummer.[3]

2.1.2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKEN

2.1.2.1 DE BESTAANDE TOESTAND

Het projectgebied wordt grotendeels ingenomen door weiland en groengebied. Het centrale deel van het terrein waar het fietspad zal komen is een rusthuis gelegen, dat momenteel gesloopt wordt. Een deel van de werken worden uitgevoerd op een bestaand fietspad.

2.1.2.2 DE ONTWORPEN TOESTAND

Zie bijlage(s) 1-3 voor grondplannen en profielen van de ontworpen toestand voor het fietspad.

De stad Aalst wenst een fietspad aan te leggen dat de verbinding zal maken tussen de Molendreef, Marktweg en Patersbos. Het fietspad zal een verdieping van 38cm in de bodem vereisen over een afstand van ongeveer 500m, en zal 4m breed zijn (uiteinden 3m). Dit fietspad zal aansluiten bij een bestaand fietspad dat richting de Molendreef loopt. Dit fietspad zal ook uitgebreid worden van 1,5m breed naar 3m breed. Aan het oostelijke uiteinde van het fietspad zullen een tweetal bomen gerooid worden.

Het projectgebied is ca. 300m lang in oost-westelijke richting en ca. 200m (2x100m) in noord-zuidelijke richting. De totale oppervlakte van de werken bedraagt ca. 1777m^2. De eerste 110m van het projectgebied is gelegen in weiland. De volgende ca. 150m loopt door een terrein waar een rusthuis gelegen is dat momenteel gesloopt wordt. De laatste ca. 20m loopt alweer door groengebied. Het meest westelijke noord-zuidelijk georiënteerde deel betreft het uit te breiden bestaande fietspad, terwijl het oostelijke noord-zuidelijk georiënteerde deel deels door het terrein loopt waarop de huidige bebouwing gesloopt wordt. Daarna loopt het verder door in een graszone, waar het fietspad nog een weg zal kruisen.

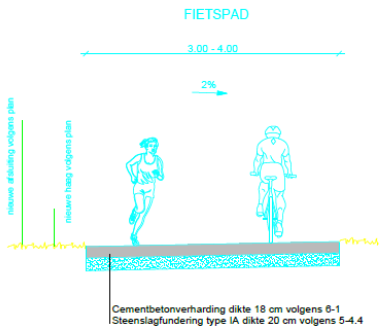

Figuur 4: modeldwarsprofiel van het fietspad (bron: Stad Aalst)

[3] Het uit te voeren archeologisch onderzoek valt onder de toepassing van het Onroerend Erfgoeddecreet van 12 juli 2013, het Besluit van de Vlaamse regering van 16 mei 2014 betreffende de uitvoering van het Onroerend Erfgoeddecreet, gewijzigd bij besluit van de Vlaamse regering van 4 december 2015 en de Code van Goede Praktijk voor de uitvoering van en de rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.0 van 1 april 2019.

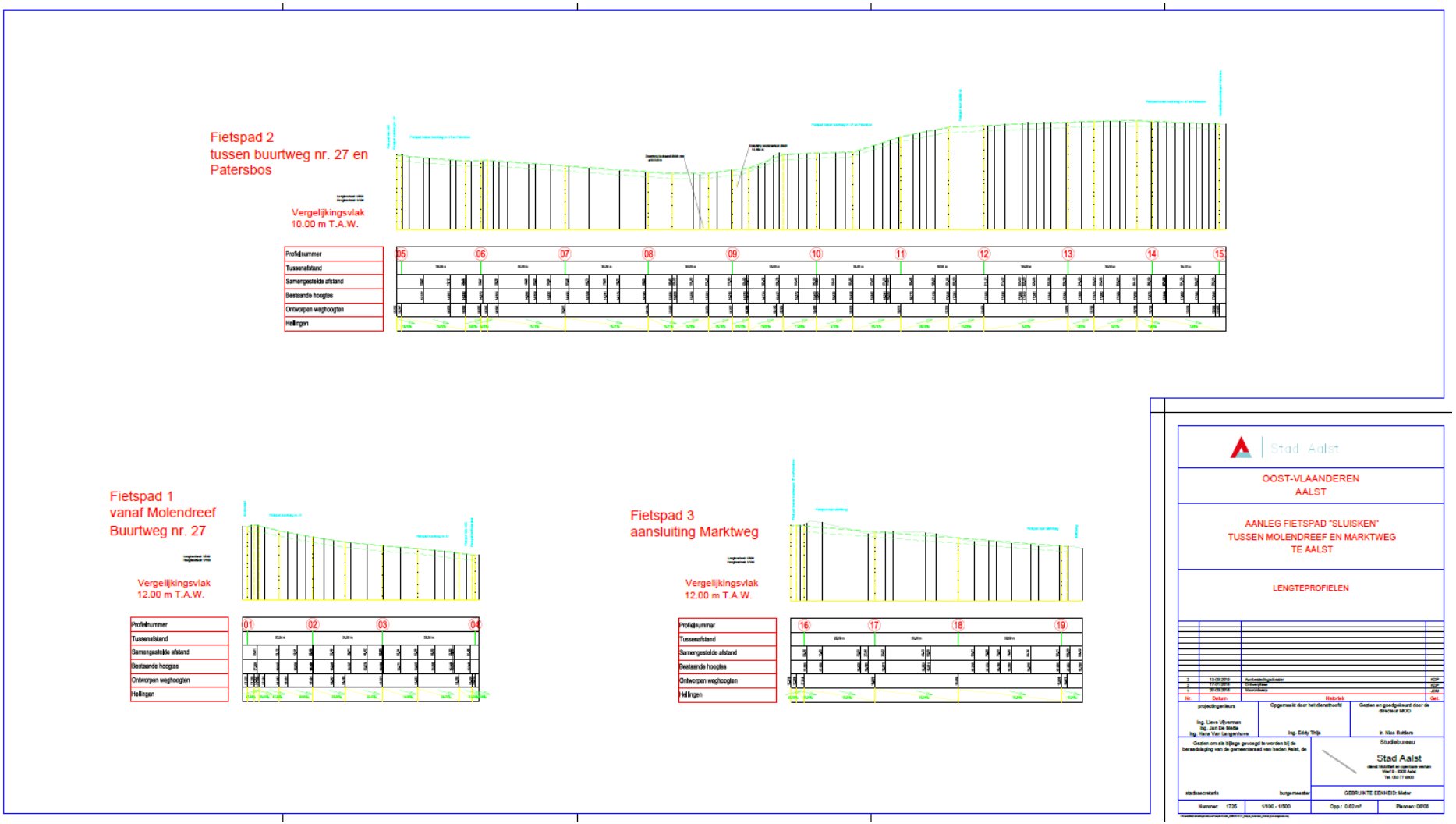

Figuur 5: Lengteprofiel van het projectgebied (bron: Stad Aalst)

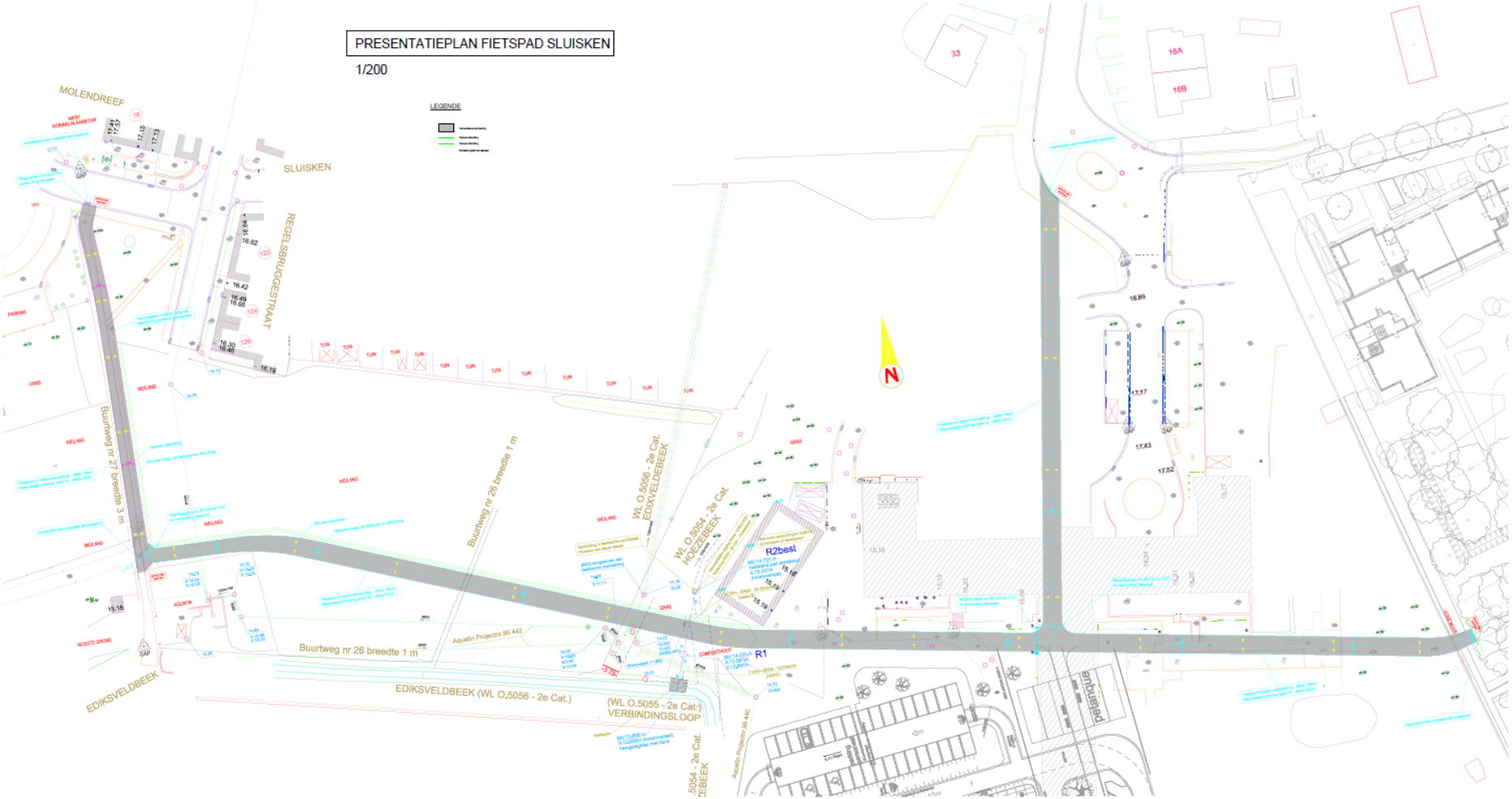

Figuur 6: Ontwerpplan van het projectgebied (bron: Stad Aalst)

2.1.3 DE ONDERZOEKSOPDRACHT

2.1.3.1 VRAAGSTELLING

Het bureauonderzoek ten behoeve van de vergunningsaanvraag voor het fietspad heeft tot doel om op basis van bestaande bronnen informatie te verzamelen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site op het terrein, de karakteristieken en bewaringstoestand ervan, de relatie met het landschap, de waarde ervan en de wijze waarop met het terrein moet omgegaan worden bij de geplande bodemingrepen. Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek van het terrein?
- Welke gebruiksevolutie kende het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?
- Wat is de aard en waardering van het kennispotentieel?
- Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?

2.1.3.2 DE RANDVOORWAARDEN

Niet van toepassing.

2.1.4 WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN HET VOORONDERZOEK

2.1.4.1 MOTIVERING VAN DE ONDERZOEKSSTRATGIE, -METHODEN EN –TECHNIEKEN

STRATEGIE

In deze nota wordt een **bureauonderzoek** uitgevoerd **voor een zone die gekenmerkt wordt door een hoge densiteit aan bebouwing in het verleden, hoewel de historische kaarten voor het projectgebied zelf geen bebouwing tonen**. Dit type onderzoek heeft als bijkomend doel de gebruiksgeschiedenis en de relatie tot het omliggende stadsweefsel te kennen. Daarvoor wordt bijzondere aandacht besteed aan het onderzoek van archieven en eventueel eerder uitgevoerd onderzoek naar de historische evolutie van deze stadszone.

Dit bureauonderzoek moet uiteindelijk leiden tot een gemotiveerd advies of, en welke, maatregelen van verder vooronderzoek (met of zonder ingreep in de bodem) op het projectgebied noodzakelijk zijn.

METHODEN EN TECHNIEKEN

Met het oog op een gemotiveerd advies is enerzijds landschappelijk, historisch en archeologisch bronnen- en online beschikbare gegeorefereerd kaartenmateriaal geconsulteerd en zijn eventuele (recente) verstoringen binnen het projectgebied geïnventariseerd, met het oog op het opstellen van een archeologisch verwachtingspatroon. Anderzijds is de impact van de werken op de ondergrond geëvalueerd. Deze impact werd afgewogen ten aanzien van het te veronderstellen verwachtingspatroon, op basis waarvan uiteindelijk een gemotiveerd advies kan opgesteld worden.

2.1.4.2 ORGANISATIE VAN HET BUREAUONDERZOEK

Alle hieronder vernoemde bronnen zijn geconsulteerd door de assistent archeoloog Silke De Smet. Opmaak van de figuren en de georeferentie geschiedde door Silke De Smet. Inhoudelijke afwegingen en keuzes zijn in overleg geschied tussen Silke De Smet, Arne De Graeve en Bart Cherretté.

2.1.4.3 ASPECTEN WAARVOOR HET ADVIES VAN SPECIALISTEN WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.4 ASPECTEN WAARVOOR ALGEMENE WETENSCHAPPELIJKE ADVISERING WERD INGEROEPEN

Niet van toepassing.

2.1.4.5 MOTIVERING VAN DE GESELECTEERDE BRONNEN

Tijdens het bureauonderzoek is een analyse gemaakt van de **bodemsoorten**. Daarnaast werd onderzocht waar mogelijk afgedekte bodems en/of resten uit de prehistorie of jongere periodes kunnen verwacht worden. De aardkundige gegevens zijn online opgezocht via de Bodemverkenner

(www.dov.vlaanderen.be) en de Geopunt-kaart (www.geopunt.be), de kaarten zelf zijn geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van deze kaarten is de Databank Ondergrond Vlaanderen.

Het belangrijkste beschikbare **historisch kaartmateriaal** is vooral geraadpleegd om de grondgebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Deze informatie uit het historische kaartmateriaal kan een impact hebben op de kwaliteit van het eventueel oudere bodemarchief. Het historisch kaartmateriaal is gegeorefereerd geraadpleegd via WMS in een GIS-omgeving. Verdeler van het kaartenmateriaal is het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen.

Voor het archeologisch kader is de Centrale Archeologische Inventaris (**CAI**) geraadpleegd, alsook de beschikbare literaire bronnen.

De **ontwerpplannen** zijn door Stad Aalst ter beschikking gesteld.

Een **terreinbezoek** werd tevens uitgevoerd op 12/12/2018 en lichtte ons in over de toestand van het terrein. Er werden ook **controleboringen** uitgevoerd op 12/12/2018, die ons meer inzicht gaven in de diepte van de bouwvoor en de verstoringsdiepte.

Alle gegevens werden hierna samengebundeld in voorliggende archeologienota.

2.2 ASSESMENTRAPPORT

2.2.1 METHODEN, TECHNIEKEN EN CRITERIA

Het assessmentrapport omvat alle informatie afkomstig uit het **bureauonderzoek**: dit zijn alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal en bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Vanuit deze assessment van het plangebied moet een goede motivering mogelijk zijn over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen maatregelen.

Een waardevol assessment van het archeologisch potentieel van een projectgebied op basis van een bureauonderzoek is enkel mogelijk indien de bronnen voldoende en afdoende relevante gegevens opleveren om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden. Bij afwezigheid of onvoldoende data zijn bijkomende maatregelen nodig om tot een correcte inschatting voor het projectgebied te komen.

2.2.2 CONSERVATIE-ASSESSMENT

Alle gegenereerde data die in het kader van deze archeologienota tot stand komen, worden door **SOLVA** digitaal bewaard op een centrale server die dagelijks “in-huis” wordt geback-upt en off-site wordt gekopieerd. Alle gegenereerde data en rapporten zijn geïntegreerd in de **SOLVA**-Archeologiedatabank raadpleegbaar. Een conservatie-assessment voor vondsten of stalen is bij dit bureauonderzoek niet van toepassing.

2.2.3 DE LANDSCHAPPELIJKE LIGGING VAN HET ONDERZOEKSGEBIED EN ZIJN OMGEVING

2.2.3.1 ALGEMENE LANDSCHAPPELIJKE EN GEOGRAFISCHE SITUERING

Aalst is gesitueerd in het oosten van de provincie Oost-Vlaanderen, in de Dendervallei. De historische binnenstad is grotendeels te situeren op de linkeroever van de Dender. Dit gebied behoort tot de ecoregio van de Midden-Vlaamse overgangsgebieden, meer bepaald het Midden-Vlaams glooiend zandleemdistrict. De overgang van dit zandleemdistrict naar het Zuid-Vlaamse lemig heuveldistrict situeert zich ter hoogte van Aalst.[4]

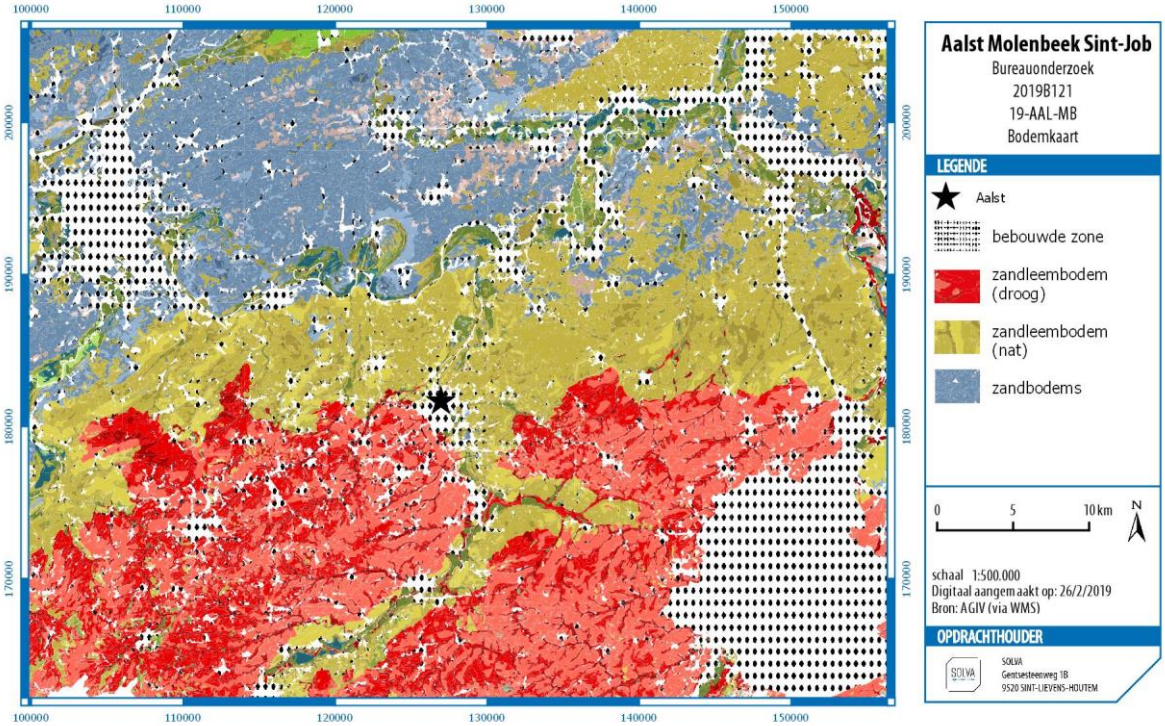

Figuur 7: Bodemkaart met aanduiding van Aalst (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019)

Het projectgebied situeert zich een kleine kilometer ten zuidwesten van de historische kern en archeologische kern van Aalst.

[4] In't Ven en De Clercq, 2005, pp. 21-23

Het projectgebied valt volgens het gewestplan in het westen in groengebied, en in het oosten in gebied voor gemeenschapsvoorzieningen en openbare nutsvoorzieningen.

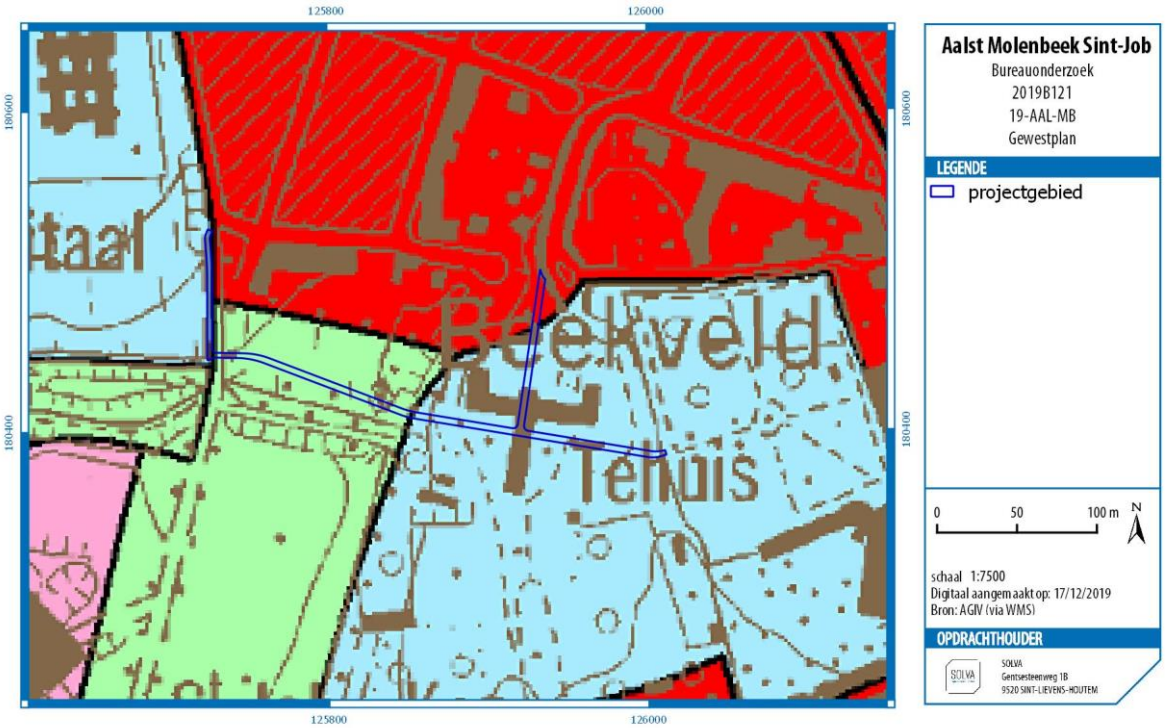

Figuur 8: Gewestplan met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 17/12/2019)

2.2.3.2 AARDKUNDIGE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

ALGEMENE GEOLOGISCHE EN GEOMORFOLOGISCHE SCHETS VAN DE REGIO[5]

De Dendervallei waarbinnen het projectgebied is gesitueerd, is gelegen in het zogenaamde Midden-Vlaams glooiend zandleemdistrict. Het district bestaat uit een weinig tot matig geaccidenteerd Tertiair glooiend landschap waarop voornamelijk zandlemige eolische gronden werden afgezet. Het district bevindt zich in Midden-Vlaanderen.

Het district vormt in feite een overgangszone tussen het 'Pleistoceen riviervalleiendistrict' (Vlaamse vallei) in het noorden en het 'Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict' in het zuiden. In principe zijn dergelijke gebieden soort- en gradiëntrijk, waarbij naast de typische ecosystemen van zandige en lemige gebieden ook allerlei soorten voorkomen die aan gradiënten gebonden zijn. Het is een bijna open kouterlandschap met nat bos en weiden in de depressies. In principe zou het ecodistrict nog verder in drie subgebieden onderverdeeld kunnen worden: een vlak nat zandleemgebied vooral in het noordelijke deel van het district, een droog zandleemgebied voornamelijk in het centrale gedeelte en een golvend zandleemgebied met sterke invloed van de Tertiaire ondergrond vooral in het zuidelijk deel. Deze subgebieden duiden nog maar eens op het feit dat het district eerder als een overgangsgebied te beschouwen is.

Tertiair

Tijdens het Tertiair werden mariene zand- en kleilagen afgezet, achtereenvolgens de Formatie van Kortrijk, Formatie van Tielt, Formatie van Gent, Formatie van Lede en Formatie van Maldegem. Na daling van de zeespiegel werden deze sedimenten in het Pleistoceen (Quartair) door erosie aangetast, en dan

[5] We baseren ons voor deze beschrijving op de definitie en karakterisering van de ecodistricten in Vlaanderen. In het concept 'ecodistrict' worden diverse geologische, geomorfologische, bodemkundige, hydrografische en historisch-geografische aspecten, die ook een determinerende invloed hebben gehad op het menselijk handelen in het verleden, in relatie tot elkaar besproken: Sevenant et al. 2002.

voornamelijk de zandige formaties. De kleiige lagen boden meer weerstand aan de erosie en vormden de heuveltoppen van het Tertiair reliëf. Het resultaat is een vrij sterk golvend en versneden tertiair oppervlak met een lichte daling naar het noorden toe.

Het Tertiaire substraat bestaat in het oostelijke deel overwegend uit klei (leden uit de Formatie van Maldegem), terwijl het westelijke deel meer zandig is, met plaatselijk (kleiige) heuveltoppen. Dit weerspiegelt zich sterk in het huidige landschap (reliëf, waterhuishouding). Tijdens het Weichselglaciaal werd het Tertiaire landschap grotendeels afgedekt met een Quartaire voornamelijk niveo-eolische dekmantel. Dit pakket bezit een dikte van 0 tot 10m. De variatie in dikte wordt verklaard door topografie en de overheersende westenwind-richting tijdens de afzettingen. Het eolisch materiaal is het dikst in de depressies en op zwakke, naar het oosten gerichte hellingen (5 tot 10m). Op de ruggen bedraagt het nog 1 à 2 m, terwijl het op de heuveltoppen dikwijls ontbreekt.

Quartair

De Quartaire afzettingen werden in verschillende perioden tijdens het Weichselglaciaal afgezet. Het materiaal, dat tijdens de eerste twee fasen sedimenteerde, werd in de nabijheid van de Tertiaire verhevenheden vaak weggeërodeerd. In het begin van de derde fase werd ten gevolge van afspoeling en afglijding vaak Tertiair, vooral zandig materiaal, verplaatst en vermengd met de niveo-eolische sedimenten. Dit verspoelde materiaal komt voor in de ondergrond van de meeste zandleemprofielen en is van groot belang voor de bodemgesteldheid, inclusief de waterhuishouding van de gronden. Op het einde van het Tardiglaciaal werden langs de Dender (Wieze-Denderbelle) duinruggen afgezet door verwaaiing van lokale voornamelijk licht zandleem sedimenten. Tijdens het Holoceen werd alluvium in de valleien afgezet en in recente tijden traden nieuwe verstuivingen en afzettingen op ten gevolge van ontbossingen.

Geomorfologie

Hoewel de Quartaire afzettingen een verzachting van het Tertiaire landschap teweegbrachten, is het reliëf in hoofdzaak als een erosiereliëf te beschouwen. Het reliëf wordt in dit zandlemig gebied nog beïnvloed door het onderliggende Tertiaire substraat. Vooral in het zuidelijke deel (aansluitend op het 'Zuid-Vlaams lemig heuveldistrict') is deze invloed nog vrij duidelijk aanwezig. Het Tertiair geaccidenteerd landschap in het noordelijk gedeelte is vrijwel geheel genivelleerd door de Quartaire niveo-eolische dekmantel die tijdens het Weichselglaciaal werd afgezet.

Bodem

De Pleistocene sedimenten zijn de voornaamste bodemvormende bestanddelen in het district. Het zandige lössleem, dat in dit gebied afgezet werd tijdens de laatste ijstijd, wordt op een lager reliëfsniveau aangetroffen dan de zuivere lössafzettingen (afgezet in de zuidelijk gelegen districten). Het bezit soms een sterk variërende textuur indien het tijdens zijn afzetting vermengd werd met verspoeld Tertiair zand. Niet tot zwak gleyige bodems met een textuur B-horizont (grijsbruine podsolachtige bodems) bevinden zich eerder in het zuiden van het district. Deze bodems werden gevormd onder een gemengd loofbos en zijn typisch voor zandleem- en leemgebieden. Doorgaans vertonen deze gronden een normale waterhuishouding. Elders overwegen gronden met een sterk gevlekte of verbrokkelde textuur B-horizont. Het betreft gedegradeerde grijsbruine podsolachtige bodems, die onder andere ontstaan zijn door het in cultuur brengen van gronden (en dus het rooien van de natuurlijke bosvegetatie). De zandleemgronden zijn niet tot matig gleyige gronden. Op de Tertiaire opduikingen komen niet tot sterk gleyige gronden voor met een niet bepaalde profielontwikkeling. De beekvalleien worden gevormd door hydromorfe alluviale gronden.

De textuur van de meeste zandleemgronden wordt lichter (zandiger) naarmate ze dieper liggen of gaan over tot verspoeld, kleiig, Tertiair materiaal. In het zandleemgebied, waar het Quartaire dek vaak op matige diepte op een zandig-lemig complex rust, hebben vele gronden een gebrekkige waterhuishouding, te wijten aan de langzame oppervlakkige drainering en aan een tijdelijk opgehouden watertafel. Deze watertafel wordt plaatselijk gevormd op een weinig doorlatende (Tertiaire) laag (indien deze op minder dan 2-3 m diepte voorkomt). Op andere heuvels (bijvoorbeeld de heuvel ter hoogte van Lede), waar een sterk doorlatende Tertiaire ondergrond voorkomt (Tertiair zand), liggen goed ontwaterde gronden.

HET PROJECTGEBIED

De **Quartairgeologische profieltypekaart** karakteriseert het projectgebied als type 3a, Holocene en/of Tardiglaciale fluviatiele afzettingen (a) bovenop de Pleistocene sequentie.

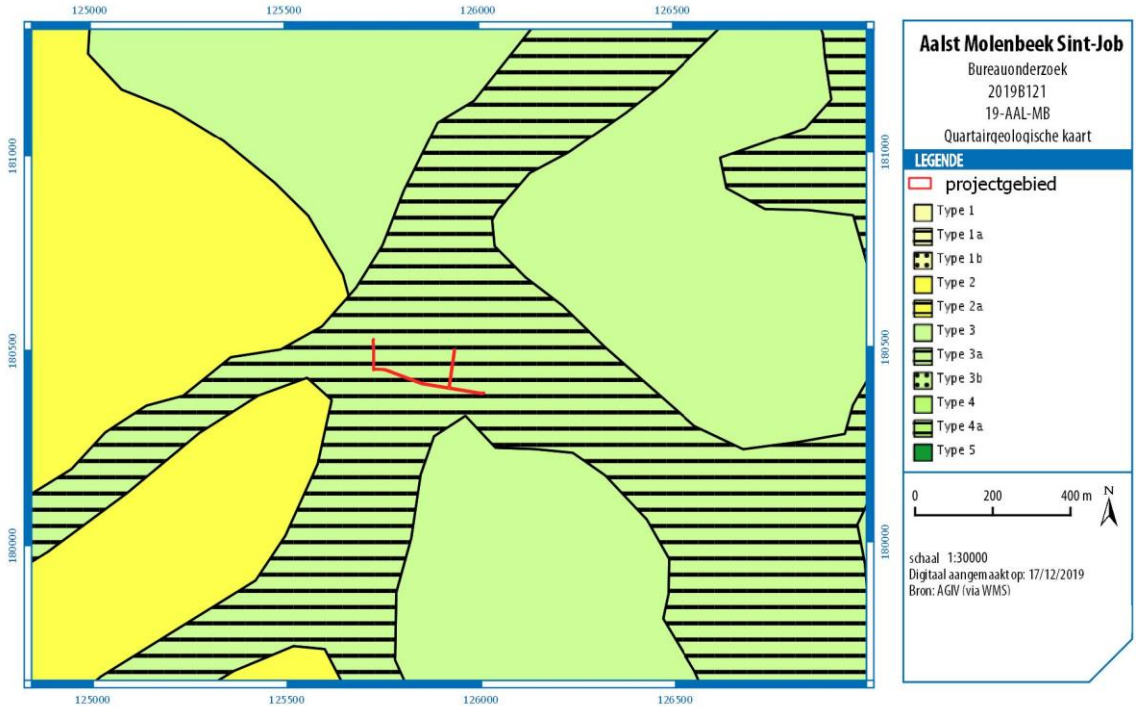

Figuur 10: Quartairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019)

Op de **Tertiairgeologische profieltypekaart** is te zien dat het projectgebied gelegen is op de formatie van Kortrijk, maar bepaald het Lid van Aalbeke.

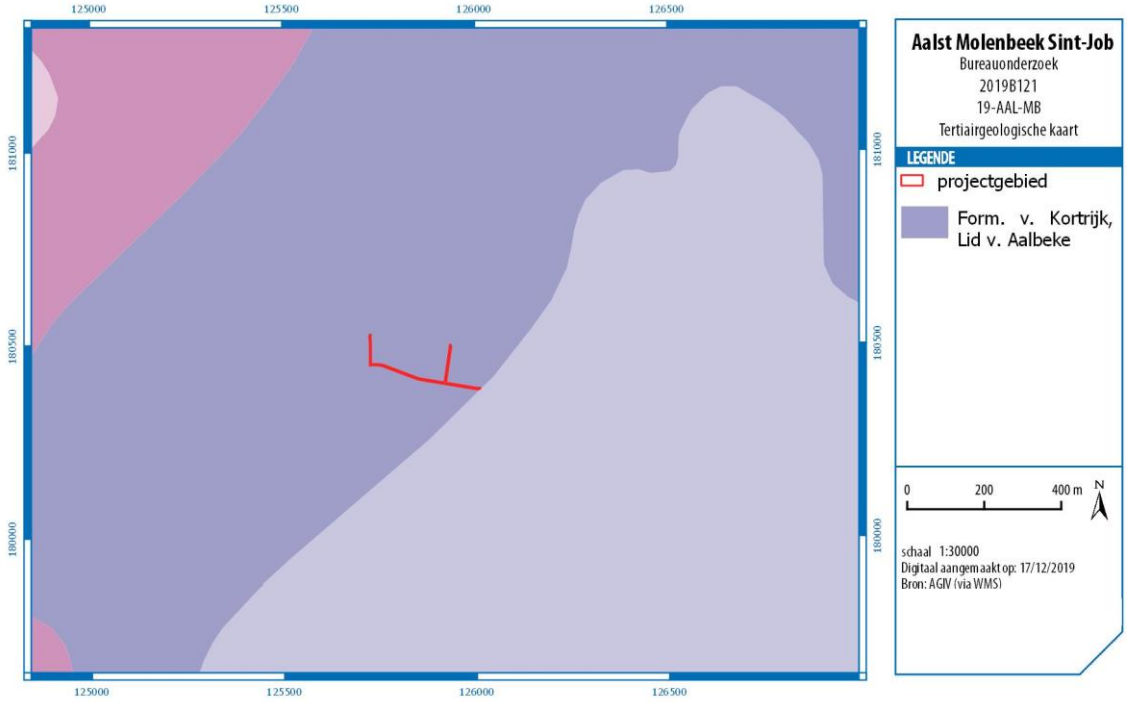

Figuur 11: Tertiairgeologische typeprofielkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019)

Voor het gebied is **geen geomorfologische kaart** beschikbaar.

2.2.3.3 FYSISICH-GEOGRAFISCHE SITUERING

De stad Aalst is gelegen op de flank van de Dendervallei. Op het **hoogtemodel** is te zien hoe het project gelegen is in het dal van de Hoezebeek en de Siesegembeek. Deze kruisen vlak ten westen van het projectgebied.

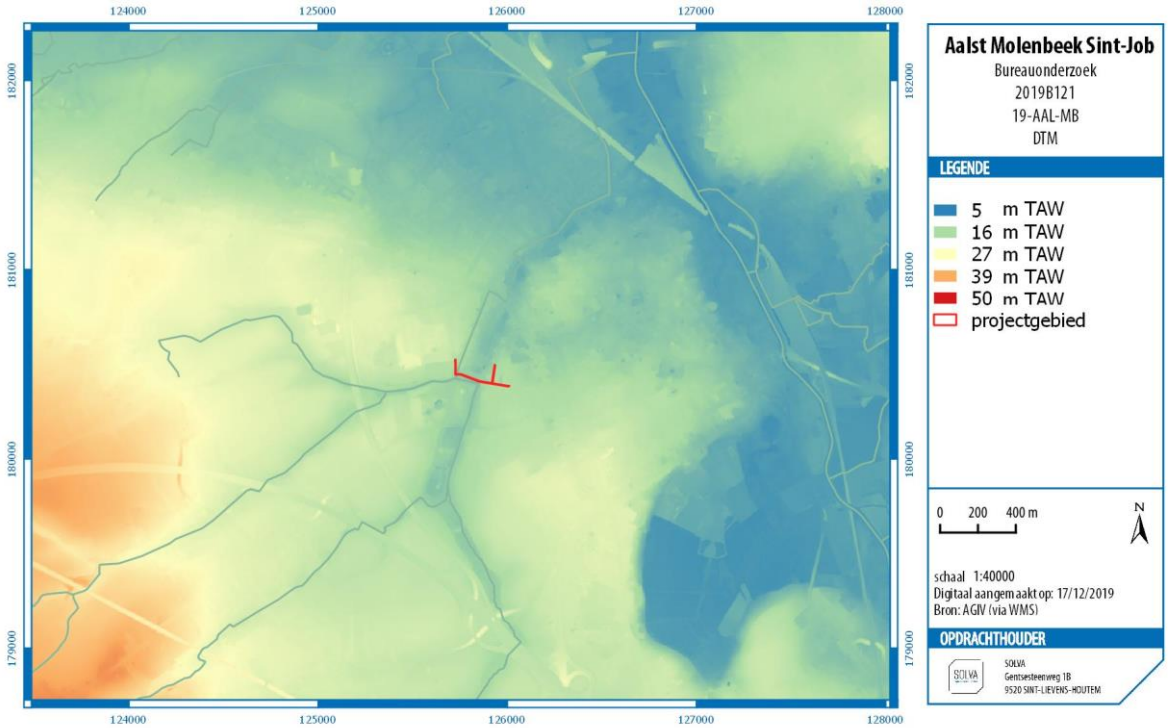

Figuur 12: Digitaal terreinmodel met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

Het projectgebied zelf is **licht hellend** richting het oosten met hoogtes schommelend tussen +13 m en +18 m TAW.

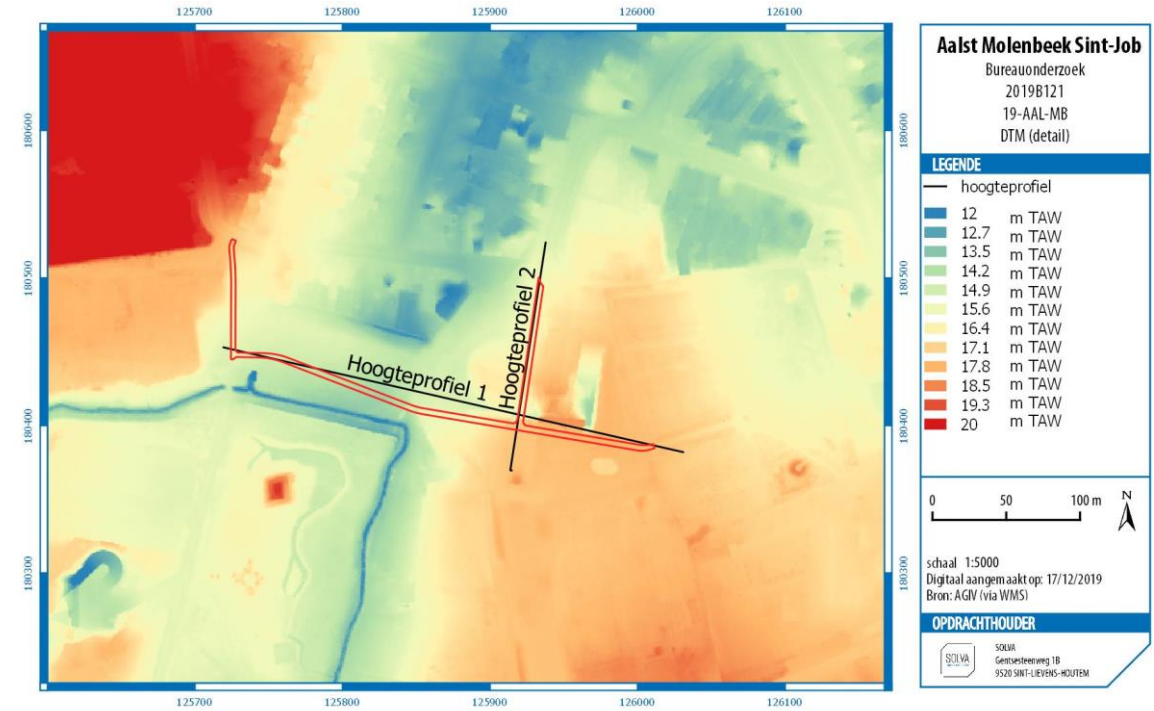

Figuur 13: Digitaal terreinmodel (detail) met aanduiding van het projectgebied en hoogteprofielen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

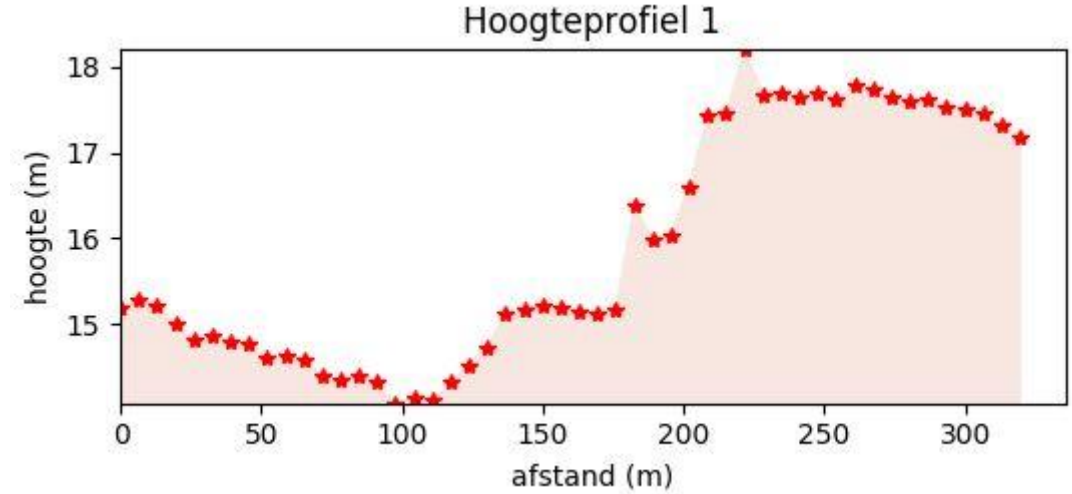

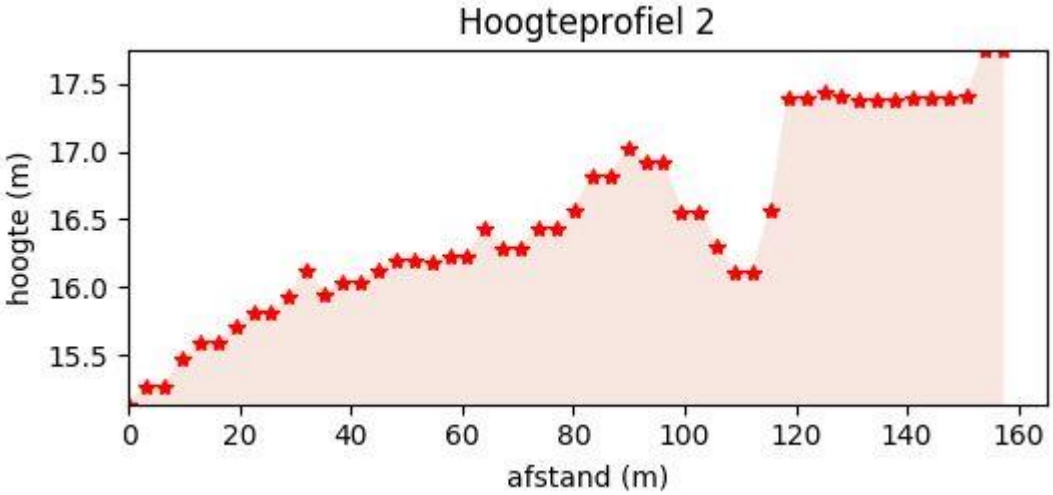

Figuur 14: Hoogteprofielen van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

De **potentiële bodemerosiekaart** geeft voor het projectgebied zelf geen informatie weer. De dichtst nabijgelegen percelen hebben een zeer lage tot lage kans op erosie.

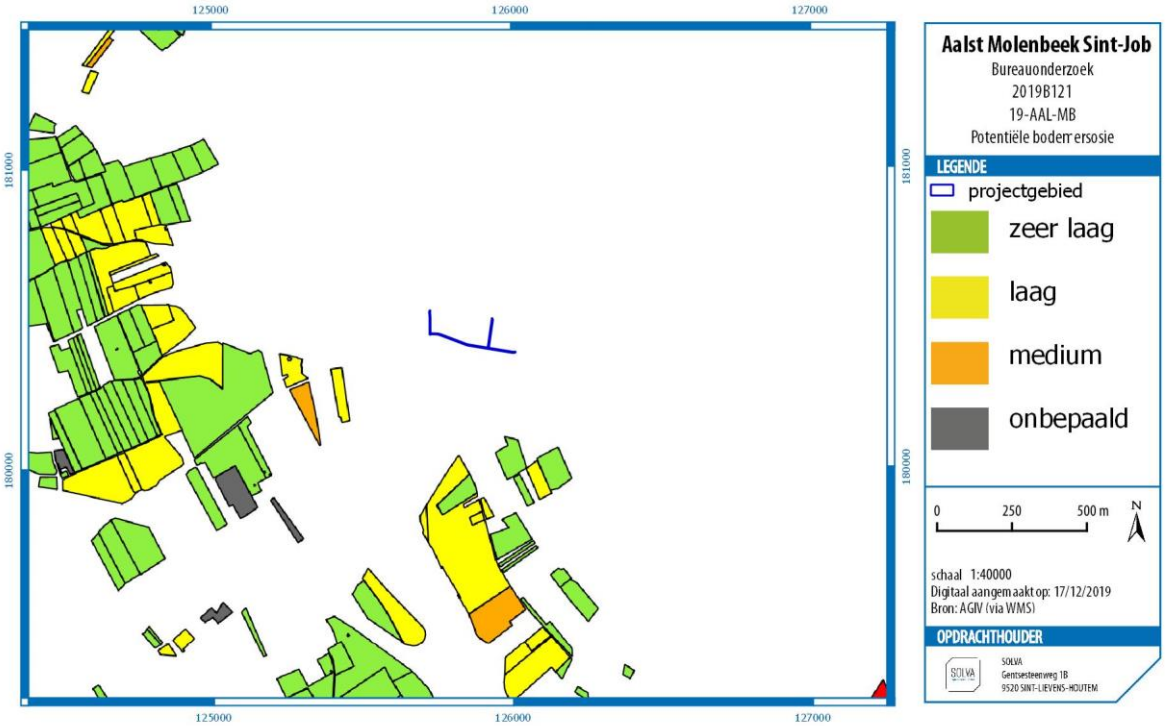

Figuur 15: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

De **bodemkaart** geeft aan dat de gronden van het projectgebied van west naar oost natte leembodems zonder profiel (Ahp), droge leembodems zonder profiel (Abp), matig natte leembodems zonder profiel (Adp), matig droge leembodems zonder profile (Acp), en droge leembodems met textuur B horizont (Abal) omvatten.

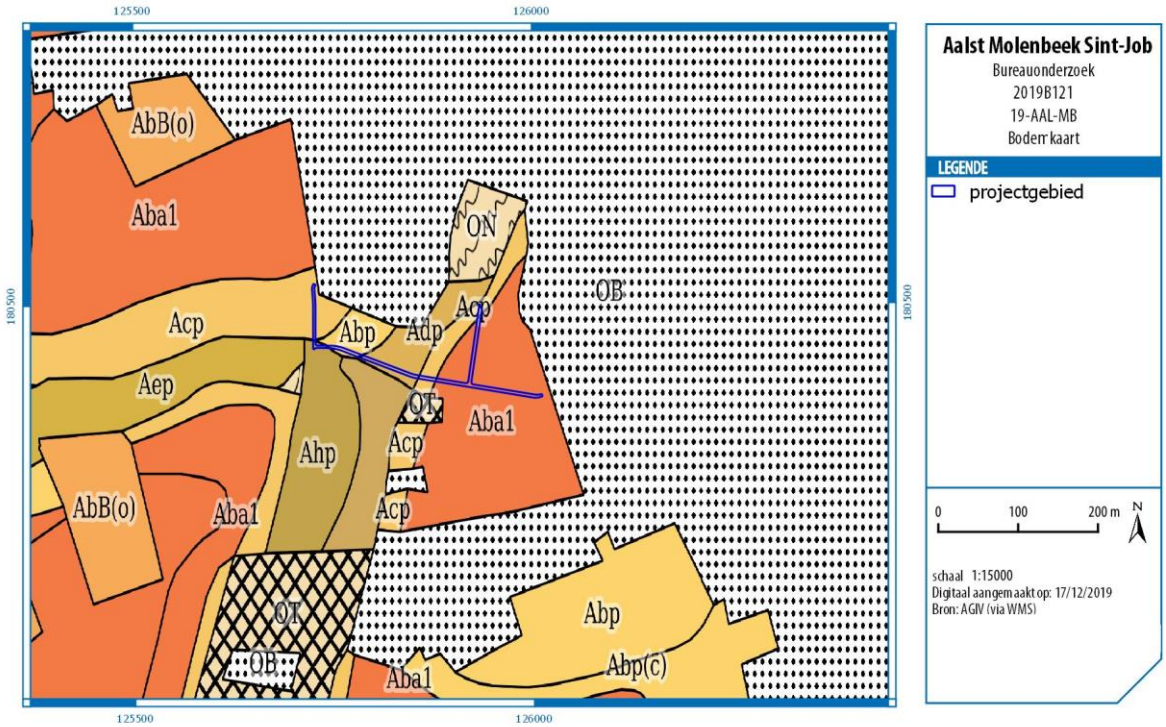

Figuur 16: Bodemkaart (detail) met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

De **bodemassociatiekaart** toont dat het projectgebied grotendeels gelegen is op associatie 32, leemgronden met textuur B horizont met een matig droge associatie. Het oostelijke uiterste van het projectgebied situeert zich op leemgronden met textuur B horizont met een normale associatie (31).

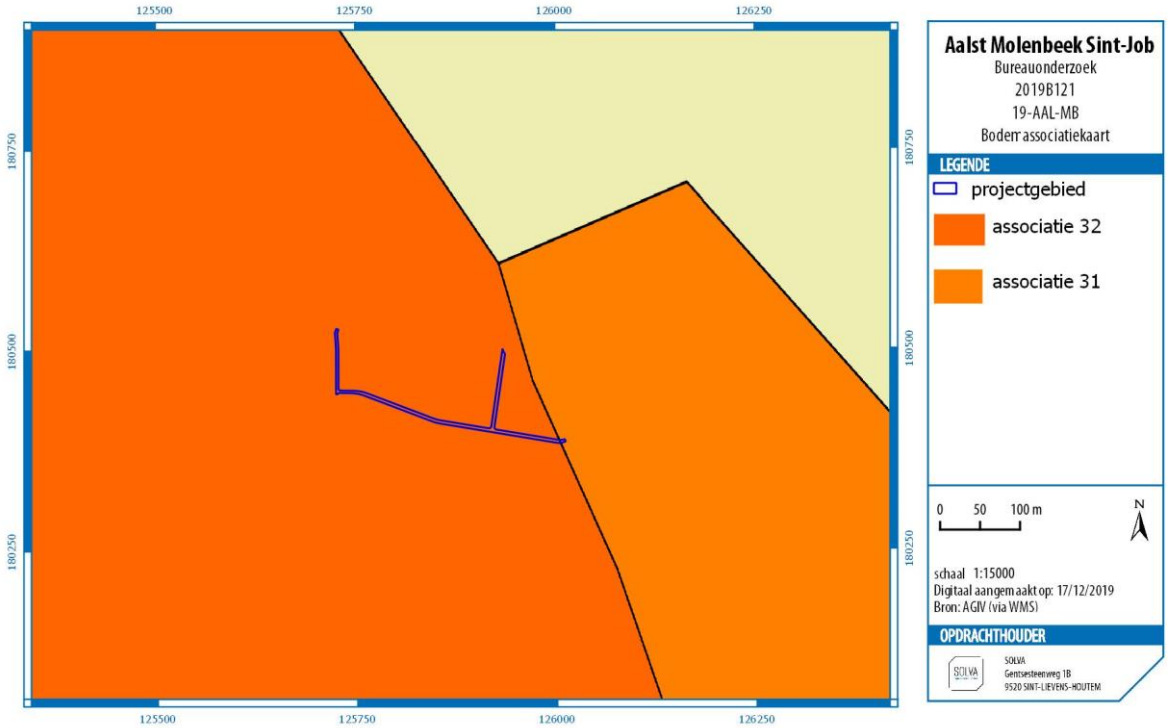

Figuur 17: Bodemassociatiekaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

2.2.3.4 GRONDGEBRUIK

Volgens de **bodemgebruikskaart** wordt het projectgebied centraal ingenomen door bebouwing, en verder door akker- en weiland.

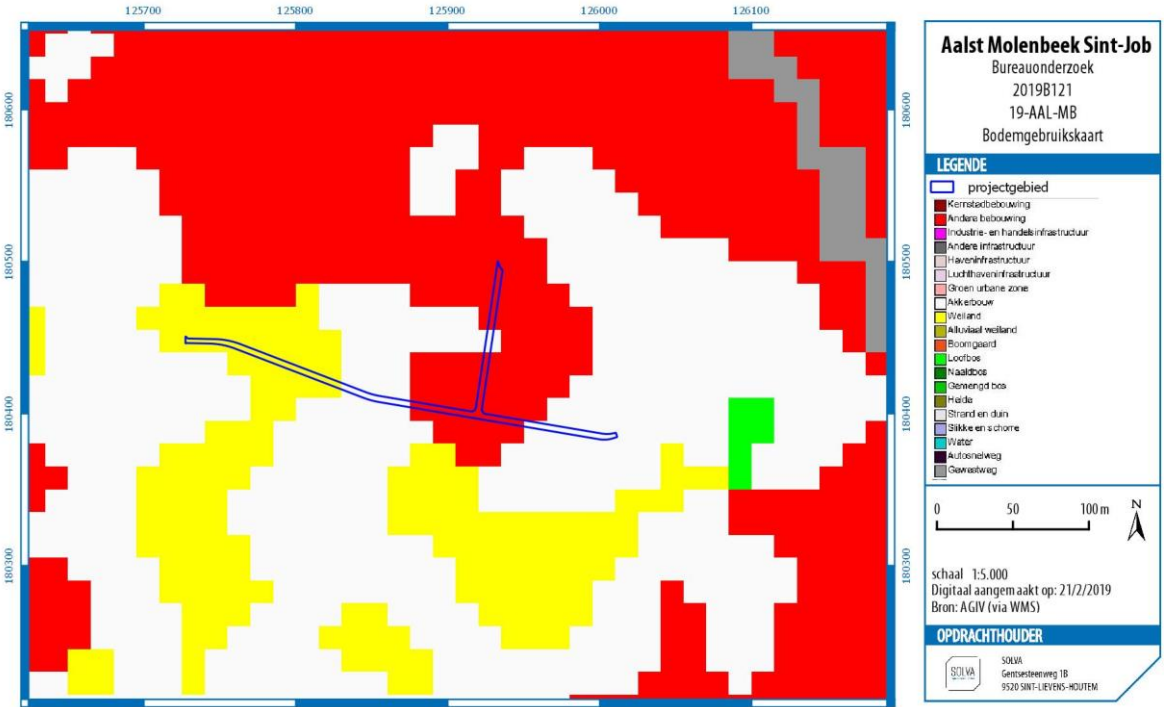

Figuur 18: Bodemgebruikskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

Ook de **bodembedekkingskaart** toont dat het project grotendeels bedekt is met gras, en verder met verharde zones, bebouwing en bomen.

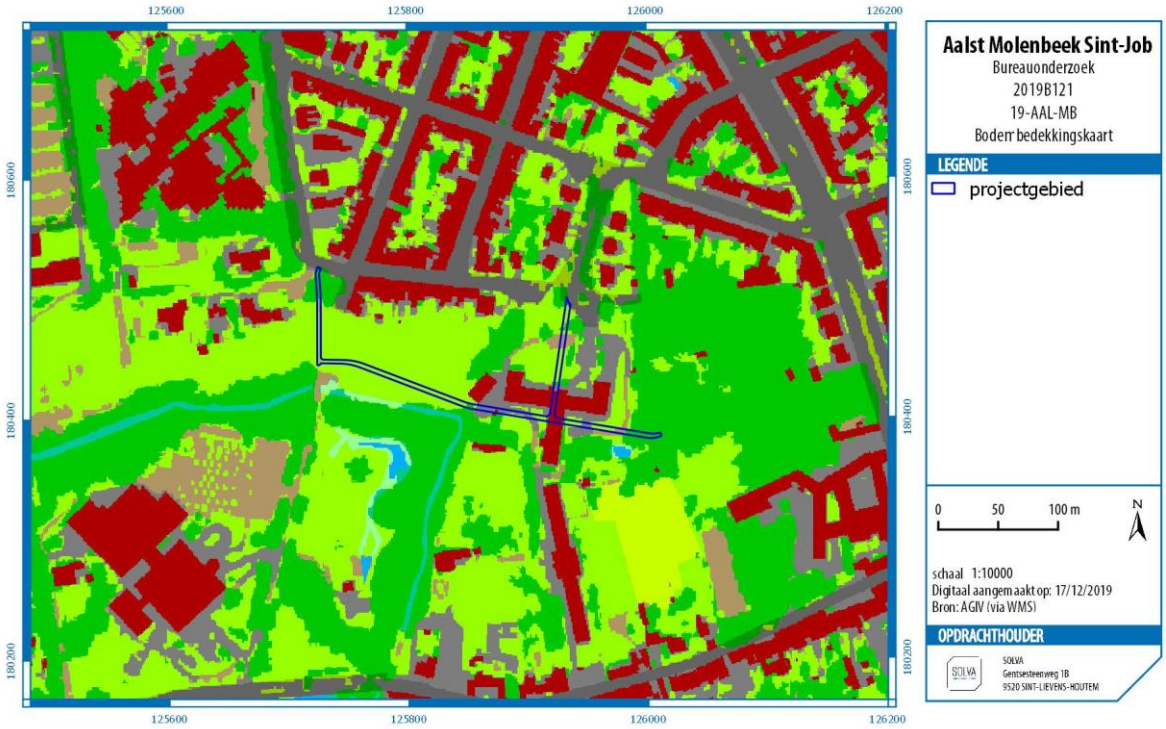

Figuur 19: Bodembedekkingskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

Een **recente luchtfoto** uit 2015 geeft een gelikaardig beeld weer.

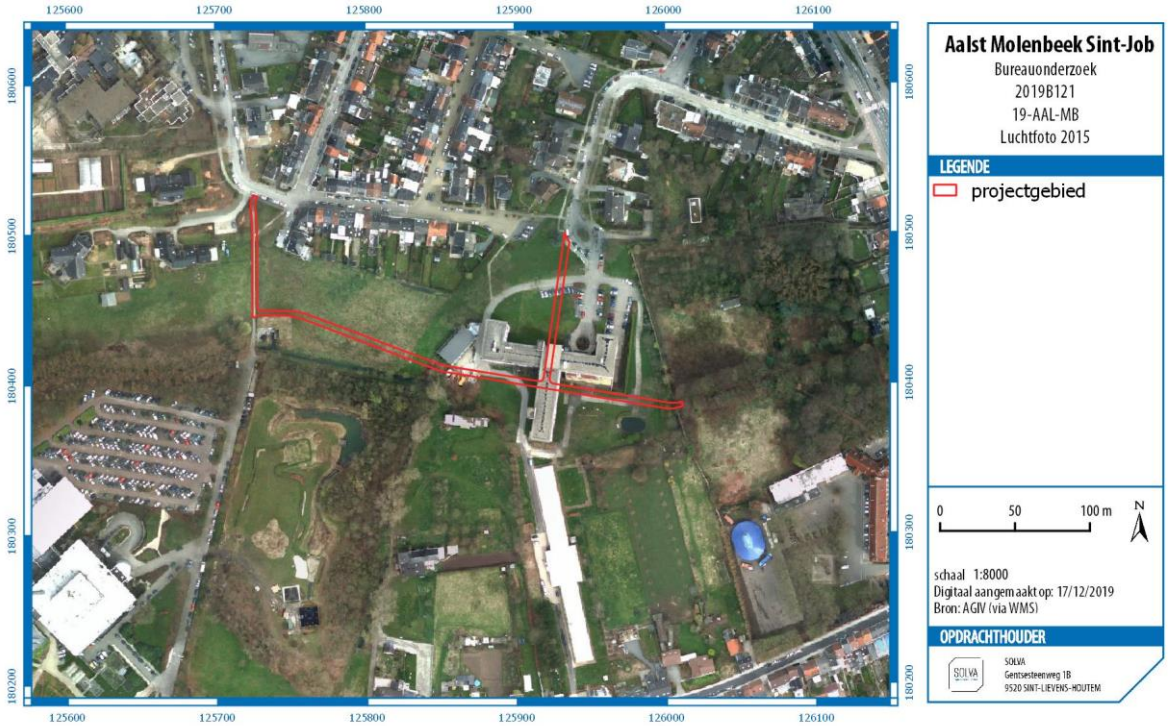

Figuur 20: Luchtfoto uit 2015 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

Een gedetailleerde beschrijving van de bestaande toestand van het projectgebied wordt beschreven onder 2.1.2.1.

2.2.3.5 SPECIFIEKE TERREININFORMATIE

2.2.3.5.1 ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

- Uitvoeringstermijn: 12/12/2017 (boringen en analyse boringen)
- Aard van het onderzoek: controleboring
- Betrokken actoren: Wouter De Maeyer (erkend archeoloog en assistent-bodemkundige) en Wim Vanrolleghem (veldtechnicus).

De overige administratieve gegevens zijn dezelfde als de administratieve gegevens van het bureauonderzoek.

2.2.3.5.2 ONDERZOEKSOPDRACHT

Het fietspad zal grotendeels worden aangelegd in een zone die niet is ingericht, maar vermoedelijk reeds is opgehoogd. De controleboringen dienen ter bevestiging hiervan, zodat de reële impact op de mogelijk aanwezige archeologische lagen in de schatten. Aldus werden de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

- Is het projectgebied geroerd door recente menselijke ingrepen in de bodem?
- Hoe dik zijn de mogelijk verstoorde lagen?
- Heeft een mogelijke verstoring de archeologische lagen aangetast?
- Zullen de geplande werken een impact hebben op het onverstoorde bodemarchief?

2.2.3.5.3 BESCHRIJVING VAN DE WERKWIJZE EN STRATEGIE VAN DE CONTROLEBORINGEN

Op het projectgebied werden drie boringen uitgevoerd (zie figuur 20). Dit gebeurde door Wouter De Maeyer en Wim Vanrolleghem met een edelmanboor (diameter 5,5 cm). De interpretatie is uitgevoerd door Wouter De Maeyer. De resultaten zijn samengevoegd in tabel 1.

2.2.3.5.4 ASSESSMENTRAPPORT

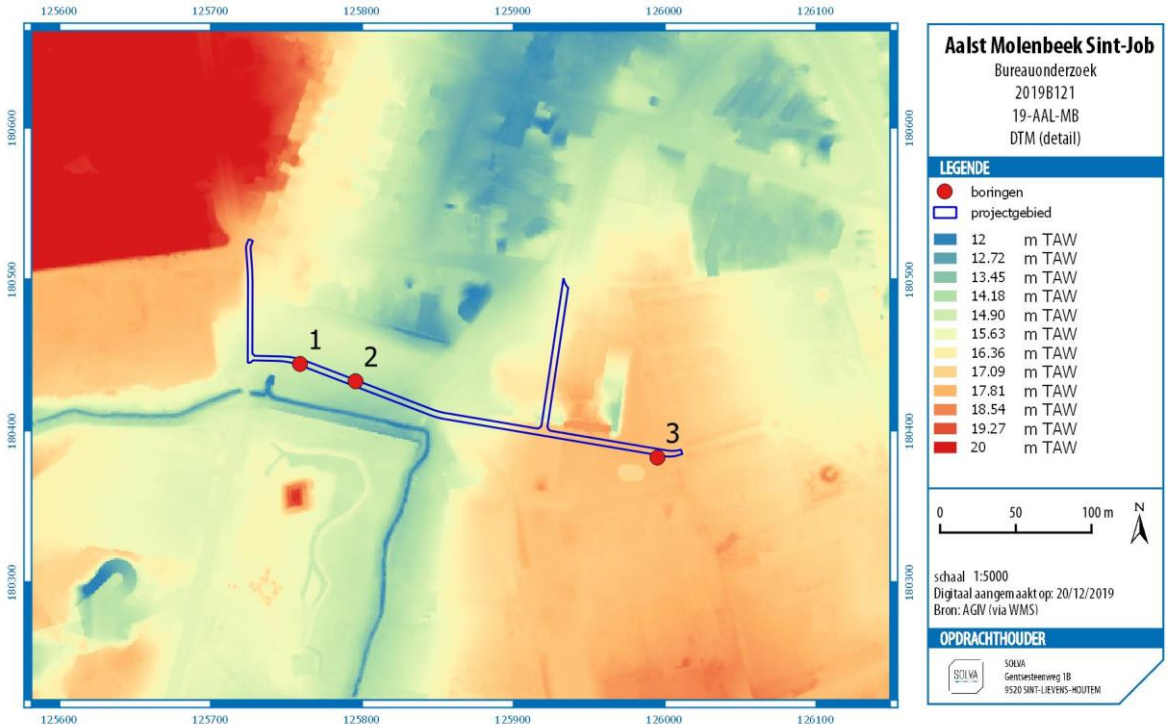

Figuur 21: DTM (detail) met aanduiding van het projectgebied en locatie van de boringen (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 20/12/2019)

Boring	Datum	Type boor	Laag 1	Laag 2	Laag 3	Laag 4	Interpretatie
1	12/12/2019	Gutsboor (dia 5,5cm)	A-horizont (0-11cm); heterogeen, donkergrijs	Laag-ophoging (11-52cm); heterogeen, donkergeel met grijze vlekken	Laag-ophoging (52-69cm); heterogeen, lichtgroen/grijs met gele vlekken, brokjes baksteen + plastic	n.v.t.	Antropogene opgehoogde lagen
2	12/12/2019	Gutsboor (dia 5,5cm)	A-horizont (0-10cm); heterogeen, donkergrijs; weinig houtskool brokjes	Laag-ophoging (10-33cm); heterogeen, donkergeel met grijze vlekken	Laag-ophoging (33-42cm); heterogeen, donker bruin/grijs met lichtgrijze vlekken	Laag-ophoging (42-69cm); heterogeen, donker bruin/grijs met lichtgrijze vlekken	Antropogene opgehoogde lagen
3	12/12/2019	Gutsboor (dia 5,5cm)	A-horizont (0-10cm); heterogeen, bruin	Laag-akker (10-47cm); heterogeen, bruin	Laag-ongedefinieerd (47-62cm); heterogeen, geel met grijzig bruine vlekjes	n.v.t.	Antropogene lagen

Samenvattend kan gesteld worden dat het westelijke deel van het projectgebied is opgehoogd. Gezien de beperkte impact van de geplande werken, kan op basis van de resultaten van de boringen besloten worden dat de kans dat er binnen het gabarit van de werken archeologische lagen aangesneden zouden kunnen worden, nihil is.

Foto 1: Controleboring 1 (uitgevoerd 12/12/2019)

Foto 2: Controleboring 2 (uitgevoerd 12/12/2019)

Foto 3: Controleboring 3 (uitgevoerd 12/12/2019)

2.2.4 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN HISTORISCH KADER

2.2.4.1 HISTORISCH KADER

2.2.4.1.1 ALGEMENE GESCHIEDENIS VAN STAD AALST

De archeologische activiteiten te Aalst hebben steeds veel aandacht opgebracht voor de middeleeuwse stadsontwikkeling. Het onderzoek naar het ontstaan en de (pre)stedelijke ontwikkeling van Aalst werd omkaderd door een hypothetisch model dat destijds door Dirk Callebaut (toenmalige NDO, Nationale Dienst voor Opgraving) werd opgesteld, op basis van een confrontatie van historische, cartografische en toponymische bronnen.[6] Volgens dit model ontwikkelde zich rond een Karolingische curtis (Villa Alost) een prestedelijke kern die in de volle middeleeuwen omwald werd. Deze in oorsprong D-vormige omwalling die aansloot op de Dender, zou volgens het model van Callebaut op een bepaald ogenblik naar het zuiden toe uitgebreid worden. Deze uitbreiding, parallel aan de Dender, heeft de Pontstraat als centrale as. Vermoedelijk ten laatste in het eerste kwart van de 13de eeuw zou de stad nogmaals uitbreiden. Het zou tenslotte nog tot de 19de eeuw duren vooraleer Aalst buiten deze laatmiddeleeuwse omwalling zou uitgroeien.

Callebaut gaf rond dezelfde periode het startsein voor archeologisch onderzoek in Aalst, wat meteen de mogelijkheid bood het hypothetische model te toetsen aan de archeologische gegevens.[7] In de jaren die hierop volgden, is dit thema een belangrijk aandachtspunt gebleven bij diverse onderzoeken die in de Aalsterse binnenstad werden gevoerd.

Een geactualiseerde visie op de stadsontwikkeling, van de hand van Koen De Groote, en met een aantal belangrijke aanpassingen ten opzichte van het model van Callebaut, is te vinden in het Festschrift "Exchanging Medieval Material Culture" ter ere van Frans Verhaeghe.[8] In dit artikel komt duidelijk naar voor dat de lokalisering van de Villa Alost, op basis van de latere vermelding van de term Zelhof bij de stichting van het Onze-Lieve-Vrouw-Hospitaal in de 13de eeuw, moet genuanceerd worden. Zo bleek uit opgravingen op deze plaats dat de helft van de oppervlakte van dit hospitaal zich bevindt in de winterbedding van de Dender. Op basis van de archeologische gegevens is de ophoging ervan te plaatsen in de loop van de 12de eeuw. Ook het ontbreken van Karolingische vondsten spreekt een strikte lokalisering van de Villa Alost op deze plaats tegen. Integendeel, een beetje verder, ter hoogte van de Oude Vismarkt zijn enkele sporen uit de Karolingische en zelfs de Merovingische periode aangetroffen.[9] Ook bij opgravingen op de speelplaats van het Sint-Jozefscollege kwamen in 2009 Merovingische houtbouwporen aan het licht. Voor de identificatie van de Villa Alost komt dus een veel ruimer gebied dan oorspronkelijk gedacht in aanmerking en de oorsprong ervan gaat bovendien veel verder terug in de tijd.[10] Het is pas na 1050 dat de stadswording op gang trekt onder invloed van verschillende factoren. In de eerste plaats speelt de locatie van Aalst, gelegen aan de kruising van de oude handelsroute Brugge-Keulen en de Dender, een belangrijke rol. Ook de aanwezigheid van een nieuwe heer zal vanaf 1050 een grote invloed hebben. Op dat ogenblik verovert de Graaf van Vlaanderen immers het noordelijk landgedeelte tussen Schelde en Dender. Aalst neemt de functie van zetel van het nieuwe burggraafschap, het latere Land van Aalst, op en de nieuwe burggraaf start met de bouw van een motte. Een combinatie van de vorige factoren zorgt voor de aantrekking van handelaars en ambachtslui die de stad in wording een nieuwe impuls geven. Deze fase verloopt zeer snel en in de loop van de tweede helft van de 11de eeuw start de bouw van de eerste D-vormige stadsomwalling. Op dit ogenblik begint de echte stadsontwikkeling.[11] De hypothese van een uitbreiding van deze eerste omwalling naar het zuiden zoals D. Callebaut suggereerde, lijkt bij opgravingen in 2008 in de Louis D'Haeseleerstraat tegengesproken te worden. Nergens op het vermoede tracé waren hiervoor aanwijzingen te vinden.[12] De herorganisatie van de zone rond de Oude Vismarkt, met onder andere de opvulling van een deel van de winterbedding van de Dender, in de tweede helft van de 12de eeuw en

[6] Callebaut 1983a.
[7] Callebaut 1983b en 1983c.
[8] De Groote 2010, p. 249-266.
[9] De Groote 2010, p. 253.
[10] De Groote, Moens & Ameels 2010, p.44-45.
[11] De Groote 2010 p. 254-259.
[12] De Groote & Moens 2009, p. 120-122.

de bouw van de tweede omwalling vormen het sluitstuk van de stedelijke ontwikkeling.[13] De bouw van deze tweede omwalling, gesitueerd op de zogenaamde 'Wallenring', is dankzij een archeologisch onderzoek van SOLVA op het Vredeplein (2009) en Keizersplein (2013) te plaatsen in het eerste kwart van de 13de eeuw.[14]

2.2.4.1.2 GESCHIEDENIS VAN HET PROJECTGEBIED (OPTIONEEL)

In de omgeving van het projectgebied valt al sinds de steentijden menselijke activiteit te bespeuren. Vooral rond de Siesegembeek zijn veel steentijdvondsten gekarteerd, deels ten gevolge van een gerichte veldprospectie in dit gebied. De CAI duidt er verder op dat deze antropogene aanwezigheid blijft voortduren tot minstens de Nieuwe Tijd. Het historisch kaartmateriaal wijst er verder op dat de omgeving van het projectgebied bewoond werd, met de bewoning voornamelijk geconcentreerd rond de Sint-Jobstraat. Het projectgebied zelf werd tot aan het einde van de 19e eeuw ingenomen door akker- en weiland, en is pas later deels ingericht en verbonden aan een stratennet, zoals blijkt uit de recente luchtfoto's.

2.2.4.2 INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

In de Inventaris Onroerend Erfgoed zijn verschillende records terug te vinden afkomstig uit de omgeving van het projectgebied. Ten zuidoosten van het projectgebied is het voormalige Capucienenklooster te vinden, wat een neogotisch complex omvat met de Sint-Jobkerk, een klooster en een studiehuis. Het werd ingewijd in 1910.[15] In 1934 werd daarnaast een zwembad aangelegd ten noordoosten van het projectgebied naar het ontwerp van architect Willy Valcke.[16] Ook dit gebouw staat geregistreerd als erfgoed, net zoals de architectenwoning van Antoon Blanckaert uit 1932 dat ernaast gelegen is.[17] Het betreft een hoekwoning met een aanpalende woning die gekenmerkt worden door een evenwichtige volumewerking. De bebouwing wordt gekenmerkt door de stijl van de Nieuwe Zakelijkheid of de Internationale Stijl. Ten zuiden van het projectgebied is verder een L-vormig hoevetje met witgekalkte bakstenen gelegen, dat geregistreerd werd als erfgoed.[18] Ten slotte kan ook de heerlijkheid van Regelsbrugge, gelegen ten zuidwesten van het projectgebied op de grens van Nieuwerkerken en Aalst, opgemerkt worden als geregistreerd erfgoed in de omgeving. De oudste fase van het kasteel kan teruggebracht worden tot de 14e eeuw. Het huidige kasteel dateert uit 1935, en werd ontworpen door architect Van Overstraeten in neotraditionele stijl. Twee oudere hoektorens zijn wel behouden.[19]

---

[13] De Groote 2010, p. 254-259.
[14] Bartholomieux et al., 2015.
[15] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Capucienenklooster [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13 (geraadpleegd op 25 februari 2019).
[16] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Zwembad [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/11 (geraadpleegd op 25 februari 2019).
[17] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Architectenwoning Antoon Blanckaert [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12 (geraadpleegd op 25 februari 2019).
[18] Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hoeve in L-vorm [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/246 (geraadpleegd op 25 februari 2019).
[19] Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kasteel van Regelsbrugge [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/498 (geraadpleegd op 26 februari 2019).

2.2.4.3 HISTORISCH-CARTOGRAFISCHE DOCUMENTEN

2.2.4.3.1 VILLARETKAART (1745 – 1748)

Op de Villaretkaart lijkt het projectgebied met een lichte foutenmarge ten gevolge van de georeferentie afgebeeld ten noorden van wat de huidige Sint-Jobstraat lijkt te zijn. In werkelijkheid zou het projectgebied wellicht iets noordelijker gelegen zijn. In het westen wordt het projectgebied doorkruist door een beek. De oostelijke helft lijkt binnen een aantal erfdelen te vallen waarbinnen enkele gebouwen gekarteerd staan. Deze vallen op de Villaretkaart echter niet binnen de grenzen van het projectgebied.

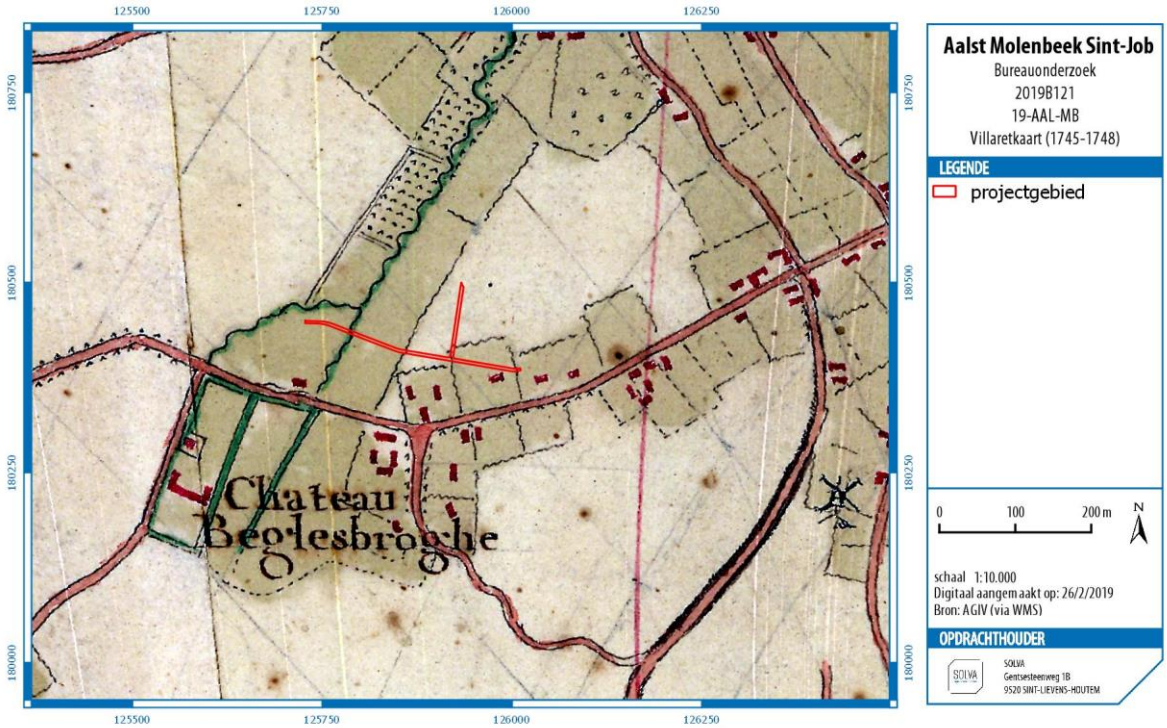

Figuur 22: Villaretkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019)

2.2.4.3.2 JOZEF JOHAN FRANS FERRARIS – KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK (1771-1778)

Op de Ferrariskaart lijkt de georeferentie beter te zijn. Het westelijke deel van het projectgebied ligt ook hier in de beekvallei. Het oostelijke deel ligt hier op een akker, ten noorden van de erfopdelingen die het op de Villaretkaart doorkruist. Het wegtracé in de direct omgeving lijkt al beter aan te sluiten bij het huidige wegtracé.

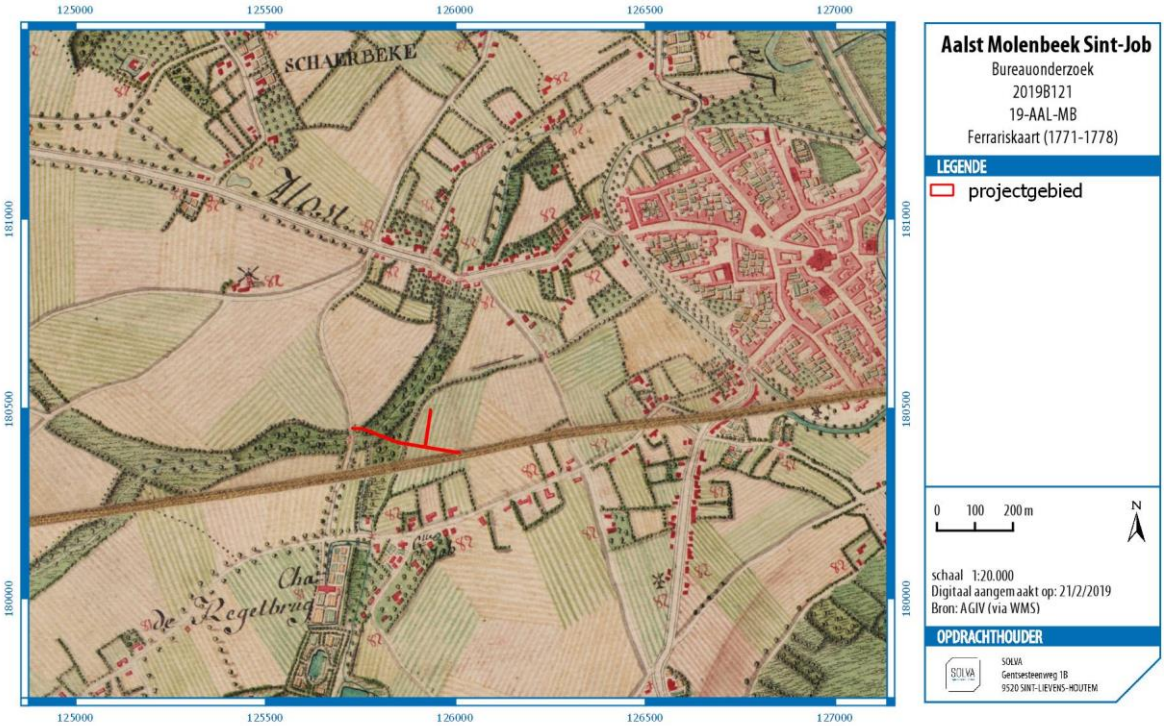

Figuur 23: Ferrariskaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

2.2.4.3.3 ATLAS DER BUURTWEGEN (CA. 1841)

Op de Atlas der Buurtwegen is de percelering duidelijk te zien. Deze komt echter nog niet overeen met de huidige percelering.

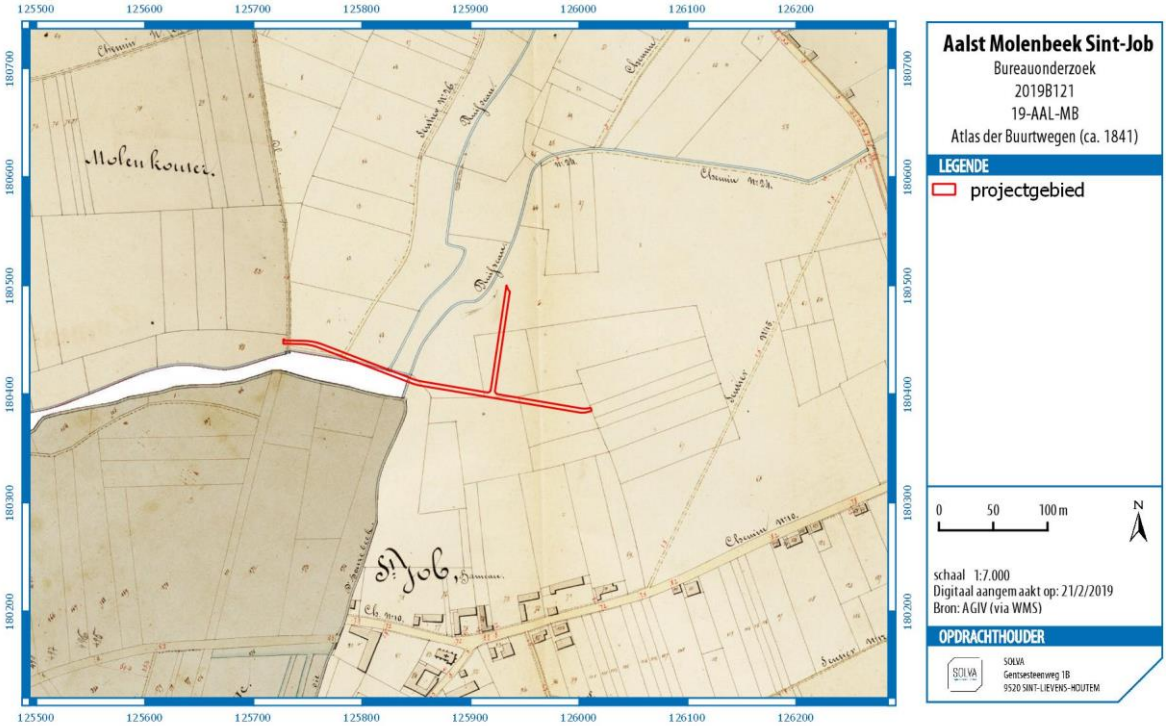

Figuur 24: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

2.2.4.3.4 PHILIPPE VANDERMAELEN – CARTES TOPOGRAPHIQUES DE LA BELGIQUE (1846-1854)

De kaart van Vandermaelen biedt weinig nieuwe informatie ten opzichte van de Ferrariskaart.

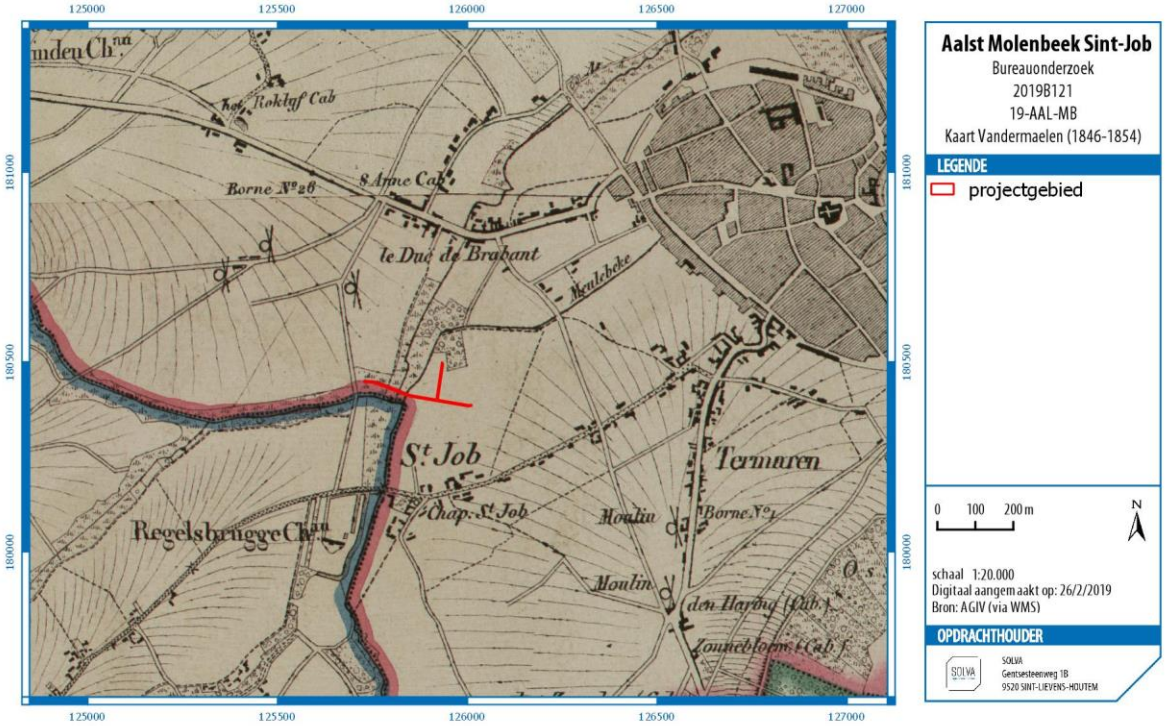

Figuur 25: Kaart Vandermaelen met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 26/2/2019)

2.2.4.3.5 PHILIPPE CHRÉTIEN POPP - ATLAS CADASTRAL PARCELLAIRE DE LA BELGIQUE (1842-1879)

De Poppkaart biedt weinig nieuwe informatie ten opzichte van de voorgaande historische kaarten.

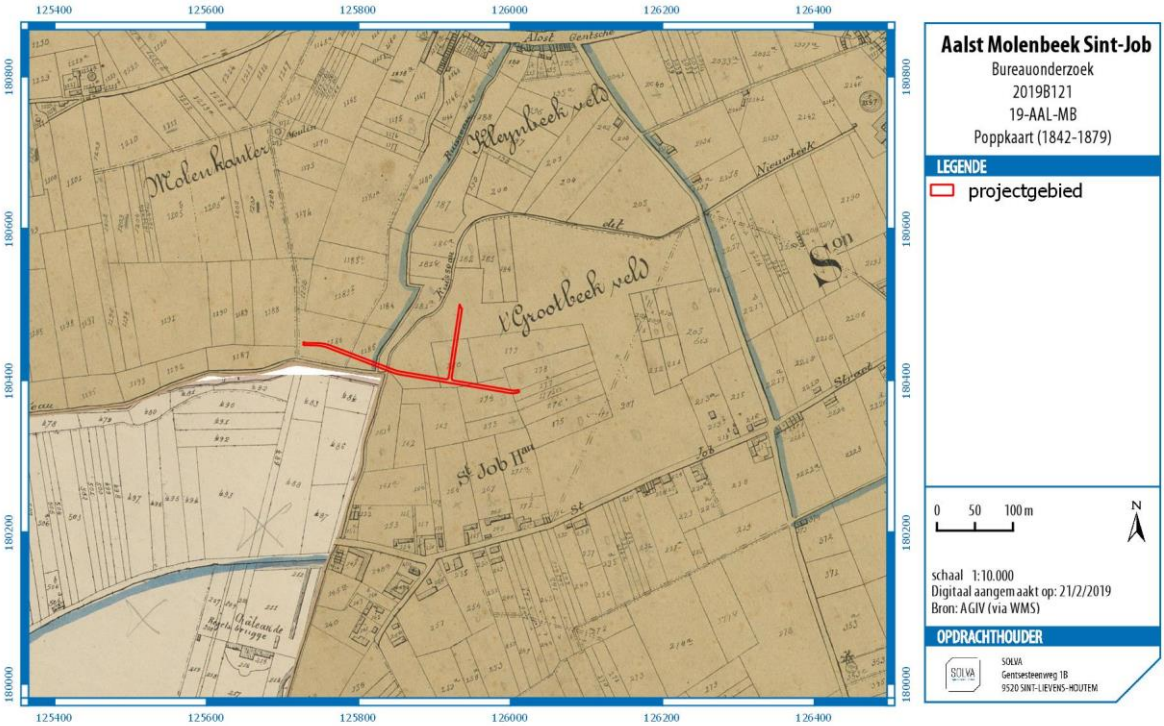

Figuur 26: Poppkaart met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

2.2.4.3.6 RECENTE LUCHTFOTO'S

Op recente luchtfoto's blijkt dat de directe omgeving van het projectgebied sinds de Jaren '70 sterk veranderd is. De bebouwing is in grote mate toegenomen, en ook het huidige wegtracé komt hier voor het eerst tevoorschijn. Centraal in het projectgebied is het rusthuis te zien dat momenteel gesloopt wordt.

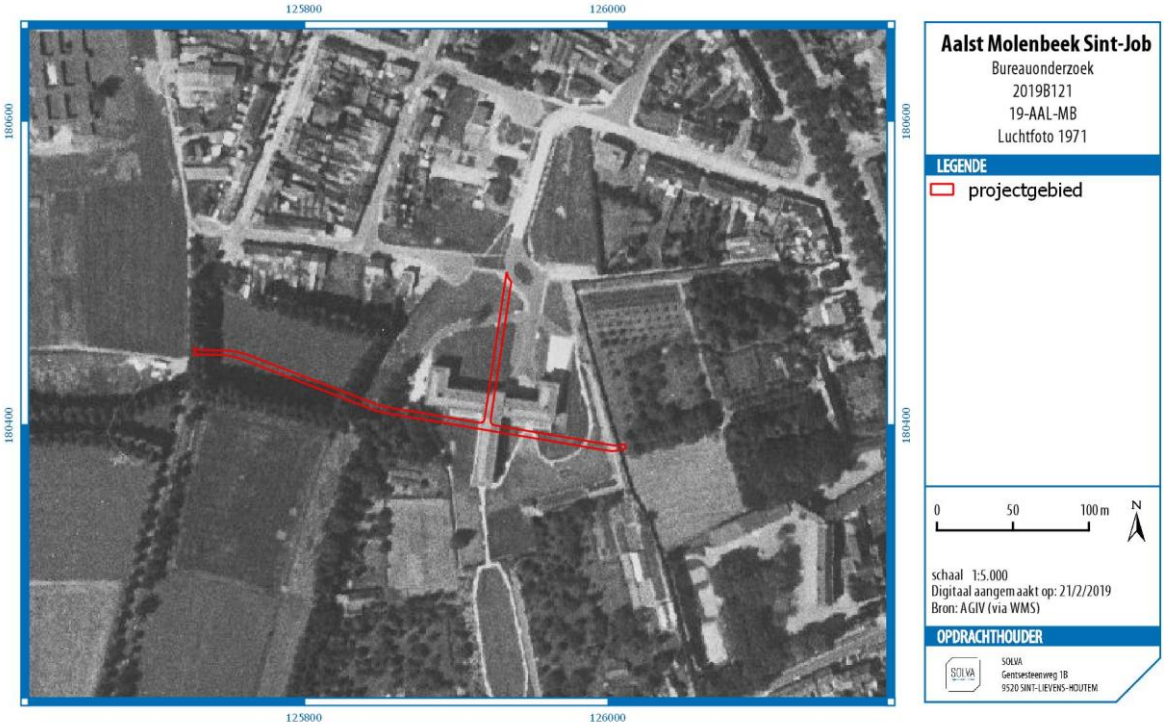

Figuur 27: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

Figuur 28: Luchtfoto uit 1990 met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

2.2.5 HET ONDERZOCHTE GEBIED EN ZIJN OMGEVING IN ZIJN ARCHEOLOGISCH KADER

Voor het **projectgebied** zelf zijn geen archeologische sites gekend.

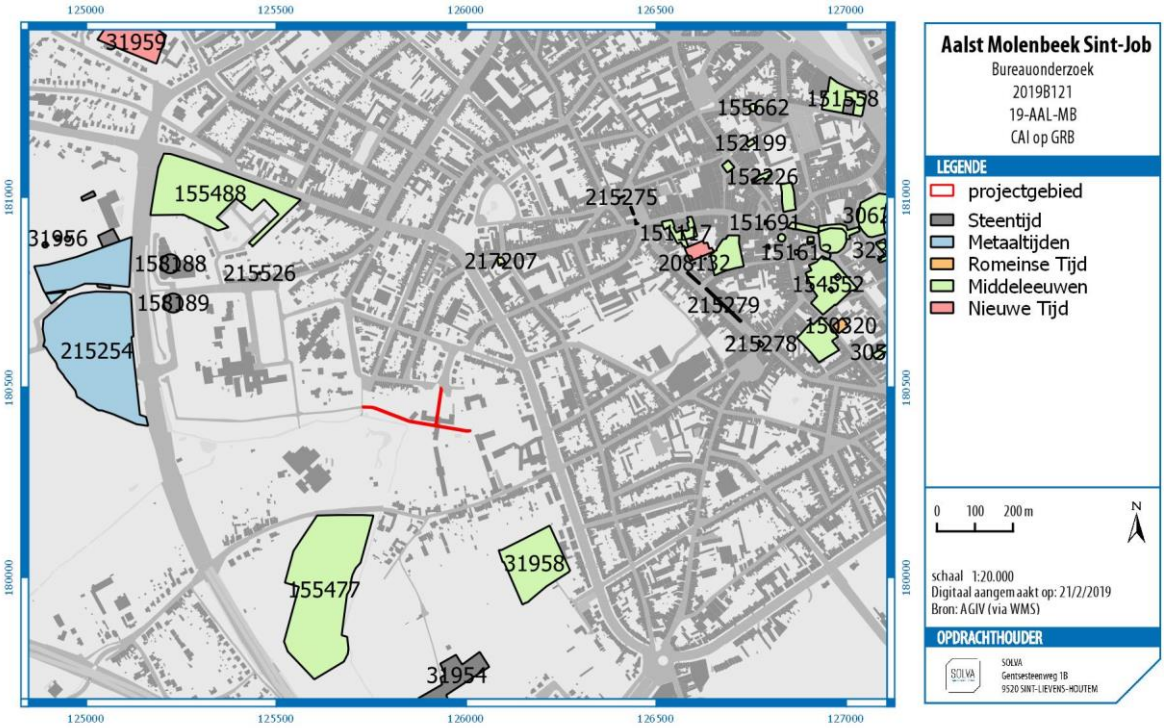

Figuur 29: CAI op GRB met aanduiding van het projectgebied (bron: AGIV; digitaal aangemaakt op 21/2/2019)

In de **ruimere omgeving** van het projectgebied toont de centrale archeologische inventaris (**CAI**) een verscheidenheid aan archeologische sites. In de eerste plaats zijn de steentijden goed vertegenwoordigd. In het noordwesten van het projectgebied kunnen enkele losse vondsten van afslagen gemeld worden in de Merestraat en Siesegemlaan. (**CAI-locaties 158188 en 158189**). Opvallender nog is de grote concentratie van steentijdsites op de Siesegemkouter voornamelijk op de westelijke zijde (**CAI-locatie 31956**). Hier is een grote variatie aan artefacten aangetroffen, waaronder echter wel weinig werktuigen, die wijzen op menselijke aanwezigheid. Deze concentratie is gekarteerd tijdens veldprospecties veldprospecties in kader van licentiaatsverhandeling in 1980 door H. De Turck en in 1995 door J. Sergant. In de directe nabijheid van deze steentijd concentratie zijn ook een Midden-Bronstijd crematiegraf met Hilversumaardewerk, ijzertijdkuilen, -paalsporen en -crematiegraf gevonden. Op deze CAI-locatie (**215154**) zijn daarnaast ook een Romeinse kuil en greppel en veldoventjes over de Nieuwe Tijd aan het licht gekomen. Verder zijn ook op het Lindeveld (**CAI-locatie 31958**) 11 steentijd afslagen gevonden, maar ook 13 Middeleeuwse en post-Middeleeuwse scherven. Er kunnen in de omgeving nog meer Middeleeuwse sites opgemerkt worden. Ten zuiden van het projectgebied is het Kasteel van Regelsbrugge gelegen (**CAI-locatie 155477**), waarvan de oudste fase uit de 14e eeuw dateert. Het oude kasteel werd tijdens de 19e eeuw afgebroken. Ten noordoosten van het projectgebied valt de Lazerij (**CAI-locatie 155488**) op, die als sinds de tweede helft van de 13e eeuw zou bestaan hebben. Het werd echter afgebroken in 1928. Voor de Middeleeuwen moet ten slotte ook **CAI-locatie 217207** vermeld worden, waar enkele kuilen aangetroffen zijn, waaronder een 14e-eeuwse kuil die sporen vertoont van op de aanwezigheid van een afgebrande vakwerkwoning in de directe nabijheid. Uit de Late-Middeleeuwen staan ook karrensporen opgegraven in 2015, waaronder restanten lagen van een oud wegtracé, de voorganger van de huidige Nieuwbeekstraat. Ook uit de Nieuwe Tijd zijn enkele kuilen en een beerput aan het licht gebracht.

2.2.6 EEN DATERING EN INTERPRETATIE VAN HET ONDERZOCHTE GEBIED

2.2.6.1 HET LANDSCHAPPELIJK KADER

Het projectgebied ligt in de Dendervallei, nabij de Siesegembeek en Hoezebeek. De bodemkaart toont aan dat er voornamelijk natte tot droge leembodems liggen. De omliggende percelen lijken vooral gebruikt te zijn als akker- en weiland en woonzone. Er concentreert zich al minstens sinds de 16e eeuw bebouwing langs de Sint-Jobstraat. Het projectgebied doorkruist deels een bebouwde zone, en deels weiland.

2.2.6.2 DE MENSELIJKE AANWEZIGHEID

In de omgeving van het projectgebied valt al sinds de steentijden menselijke activiteit te bespeuren. Vooral rond de Siesegembeek zijn veel steentijdvondsten gekarteerd, deels ten gevolge van een gerichte veldprospectie in dit gebied. De CAI duidt er verder op dat deze antropogene aanwezigheid blijft voortduren tot minstens de Nieuwe Tijd. Het historisch kaartmateriaal wijst er verder op dat de omgeving van het projectgebied bewoond werd, met de bewoning voornamelijk geconcentreerd rond de Sint-Jobstraat. Het projectgebied zelf werd tot aan het einde van de 19e eeuw ingenomen door akker- en weiland, en is pas later deels ingericht en verbonden aan een stratennet, zoals blijkt uit de recente luchtfoto's.

2.2.7 DE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN ARCHEOLOGISCH ERFGOED

2.2.7.1 EEN GEMOTIVEERDE TEKSTUELE VERWACHTING TEN AANZIEN VAN DE AANWEZIGHEID EN AARD VAN HET ARCHEOLOGISCH ERFGOED OP HET ONDERZOCHTE TERREIN

- *Aanwijzingen voor het archeologisch potentieel, landschapshistoriek en gebruiksevolutie*

Het bureauonderzoek heeft op basis van de gekende archeologische gegevens, de historische bronnen en het cartografisch materiaal aangetoond dat er nog geen archeologische sites gekend zijn op het projectgebied zelf. Het projectgebied is gelegen buiten een historische kern en is zelf deels verhard en/of bebouwd. De omliggende percelen lijken vooral gebruikt geweest als akker- en weiland, met een matige bebouwing die zich concentreerde langs de Sint-Jobstraat. Het projectgebied werd in de loop van de 20e eeuw deels verhard en ingericht met wegenis en bebouwing.

In de ruimere omgeving zijn bij prospectieonderzoek vondsten uit diverse periodes aan het licht gekomen. Door een systematisch prospectieonderzoek naar steentijdvondsten zijn er in dit gebied ook heel wat gekarteerd. De gunstige landschappelijke context van de regio, op een heuvelrug nabij een beekvallei die afwatert naar de Dender heeft dit wellicht ook in de hand gewerkt. Uit het hoge aantal steentijdvondsten dat bij prospectie aan het licht kwam, blijkt ook de impact van beploeging op de ondergrond, waarbij heel wat materiaal naar boven werd geploegd.

Het projectgebied zelf is gelegen in de vallei van de Hoezebeek. Rekening houdende met de concentratie aan archeologische vondsten in de ruimere omgeving, kan aangenomen worden dat het projectgebied *in se* een archeologisch potentieel kent. Redelijkerwijs kan echter aangenomen worden dat het centrale deel dat in bebouwde zone ligt dit archeologisch potentieel reeds grotendeels verloren is. Daarnaast hebben de controleboringen uitgewezen dat het westelijke en grootste deel van het projectgebied opgehoogd is, waardoor het verstoren van eventuele archeologische lagen binnen het gabarit van de werken uitgesloten is.

- *Wat is de impact van de geplande werken?*

Er zal een fietspad aangelegd worden met een totale oppervlakte van ca. 1777m^2. Het fietspad zal een verdieping van 38cm in de bodem vereisen over een afstand van ongeveer 500m, en zal 3-4m breed zijn. Aan het oostelijke uiteinde van het fietspad zullen een tweetal bomen gerooid worden.

- *Wat is het wetenschappelijk kennispotentieel van een eventueel aanwezige archeologische site op lokaal, regionaal en op Vlaams niveau?*

Er zijn een aantal gegevens die het mogelijk maken om de verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed in te schatten. Ons baserend op landschappelijke gegevens, cartografisch materiaal en historische bronnen kunnen we in deze fase een hypothetisch **verwachtingspatroon** formuleren voor het projectgebied.

- Het projectgebied ligt **buiten de historische kern** van Aalst. Er is geen noemenswaardige historische aanwezigheid binnen het projectgebied te melden, maar wel in de directe omgeving, o. a. het Kasteel van Regelsbrugge.
- Het projectgebied bevindt zich grotendeels ten oosten van **de Hoezebeek, en doorkruist deze deels**. De omliggende percelen lijken vooral gebruikt te zijn als **akker- en weiland en woonzone**. Er concentreert zich al minstens sinds de 16e eeuw bebouwing langs de Sint-Jobstraat.
- Op basis van de historische kaarten kunnen we stellen dat de **huidige indeling (straattracés)** van de omgeving deels **teruggaat tot minstens de 18de eeuw (Sint-Jobstraat)**. Het projectgebied zelf werd tot aan het einde van de 19e eeuw ingenomen door akker- en weiland, en is pas later deels ingericht en verbonden aan een stratennet, zoals blijkt uit de recente luchtfoto's.
- Er bevinden zich **geen archeologische sites op het projectgebied**. In de ruimere omgeving werden zijn wel sporen van **vroegere menselijke activiteit aangetroffen uit diverse periodes, maar vooral de steentijden**, deels te wijten aan de hoge intensiteit van een gerichte prospectie, deels aan de landschappelijke ligging.
- Het **projectgebied** zelf en de aansluitende omgeving is **echter deels in sterke mate ingericht**, met name door de aanwezigheid van een rusthuis dat momenteel gesloopt wordt. Er kan redelijkerwijze aangenomen worden dat hier de originele bodemopbouw reeds zwaar is aangetast. In het bijzonder voor wat finaalpaleolithische sites of recentere periodes aanbelangt, is in dit deel geen originele bodemopbouw bewaard. Het westelijke deel en oostelijk uiterste van het projectgebied lijk daarentegen niet aan bodemverstoringen onderheven geweest te zijn. Hier hebben controleboringen echter uitgewezen dat de bodem is opgehoogd. Uit de resultaten van de boringen kan besloten worden dat, gezien de beperkte impact van de geplande werken, **de kans dat er binnen het gabarit van de werken archeologische lagen aangesneden zouden worden, nihil is.**

➢ *Is er verder vooronderzoek noodzakelijk en welke vorm dient dit aan te nemen?*

Rekening houdende met bovenstaande redenering, kan gesteld worden dat het **potentieel op kennisvermeerdering** binnen het gabarit van de werken **nihil** is. Verder vooronderzoek wordt is dan ook niet aangewezen.

2.2.7.2 AFBAKENING VAN ZONES WAAR GEEN ARCHEOLOGISCH ERFGOED AANWEZIG IS OF VERWACHT WORDT

In het volledige projectgebied wordt geen archeologisch erfgoed verwacht.

2.2.7.3 AFBAKENING VAN ZONES WAAR ARCHEOLOGISCH ERFGOED VASTGESTELD IS OF VERWACHT WORDT

Niet van toepassing.

3 BIBLIOGRAFIE

3.1 LITERATUUR

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Capucienenklooster [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/13 (geraadpleegd op 25 februari 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Zwembad [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/11 (geraadpleegd op 25 februari 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Architectenwoning Antoon Blanckaert [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/12 (geraadpleegd op 25 februari 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2016: Hoeve in L-vorm [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/246 (geraadpleegd op 25 februari 2019).

Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kasteel van Regelsbrugge [online], https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/498 (geraadpleegd op 26 februari 2019).

Callebaut D., 1983a, De topografische groei van Aalst of hoe een Zelhof een gebastioneerde stad werd, Miscellanea Archaeologica in honorem H. Roosens, Archaeologia Belgica 255, pp. 227-249.

Callebaut D., 1983b, Het Onze-Lieve-Vrouw-Hospitaal te Aalst, Archaeologica, Conspectus MCMLXXXII 253, pp. 91-95.

Callebaut D., 1983c, Het Oud-Hospitaal te Aalst (O.Vl.), Archaeologia Mediaevalis 6, p. 42.

De Groote K., 2010, The contribution of archaeological sources to the research of the formation of towns. The example of Aalst, a border town in the county of Flanders. In: De Groote, K., Tys, D. & Pieters, M. (eds.), *Exchanging Medieval Material Culture. Studies on archaeology and history presented to Frans Verhaeghe*, pp. 249-266.

De Groote K. & Moens J., 2009, Archeologisch onderzoek in de Louis D' Haeseleerstraat te Aalst. Een test voor het ontwikkelingsmodel van de stad (O.-Vl.), *Archaeologia Mediaevalis 32*, pp. 120-122.

De Groote K., Moens J. & Ameels V., 2010, Verzegeld door de eerste stadswal. Merovingische nederzettingssporen onder de speelplaats van het Sint-Jozefscollege te Aalst (O.-Vl.), Kroniek Archaeologia Mediaevalis 33, pp. 43-47.

In't Ven I. & De Clercq W., (2005) *Een lijn door het landschap. Archeologie en het vTn-project 1997-1998*, Brussel.

SEVENANT M., MENSCHAERT J., COUVREUR M., RONSE A., ANTROP M., GEYPENS M., HERMY M. EN DE BLUST G. (2002) *Ecodistricten: Ruimtelijke eenheden voor gebiedsgericht milieubeleid in Vlaanderen. Deelrapport II: Afbakening van ecodistricten en ecoregio's: Verklarende teksten*. Onuitgegeven rapport.

3.2 WEBSITES

Laatste raadpleging op 12/12/2019

https://www.dov.vlaanderen.be

https://www.geopunt.be

https://inventaris.onroerenderfgoed.be

https://geo.onroerenderfgoed.be

https://maps.google.be

http://www.cartesius.be

http://cai.onroerenderfgoed.be/